

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ผลการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ไทย โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิส เพื่อส่งเสริมความกล้าแสดงออกของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเกาะหมากน้อย จังหวัดพังงา ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

1. หลักสูตรโรงเรียนเกาะหมากน้อย กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิส
4. แนวคิดเกี่ยวกับความกล้าแสดงออก
5. แนวคิดเกี่ยวกับวิชานาฏศิลป์
6. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรโรงเรียนเกาะหมากน้อย กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

โรงเรียนเกาะหมากน้อย ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะปันหยี อำเภอเมือง จังหวัดพังงา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงา โทรศัพท์ 0-7649-0157 โทรสาร 0-7649-0187 เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2482 มีนักเรียนเข้าเรียนจำนวน 49 คน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 โดยใช้อาคารเรียนชั่วคราวซึ่งชาวบ้านช่วยกันสร้างในที่ดินว่างเปล่ากลางเกาะ มีเนื้อที่ประมาณ 2 ไร่ โดยมีนายเปี่ยม การวิจิตร ทำการสอนและรักษาการในตำแหน่งครูใหญ่

ปัจจุบันโรงเรียนเกาะหมากน้อย ได้เปิดสอนในระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นมีเนื้อที่ประมาณ 32 ไร่ 13.9 ตารางวา ชั้นเรียน 11 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 260 คน

สถานที่ตั้งปัจจุบัน ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเกาะปันหยี หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะปันหยี อำเภอเมือง จังหวัดพังงา

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

มาตรฐาน ศ 3.1 เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. อธิบายอิทธิพลของนักแสดงชื่อดังที่มีผลต่อการโน้มน้าวอารมณ์หรือความคิดของผู้ชม	- การปฏิบัติของผู้แสดงและผู้ชม - ประวัตินักแสดงที่ชื่นชอบ - การพัฒนารูปแบบของการแสดง - อิทธิพลของนักแสดงที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ชม
2. ใช้นาฏยศัพท์หรือศัพท์ทางละครในการแสดง	- นาฏยศัพท์หรือศัพท์ทางการละครในการแสดง - ภาษาท่าและการตีบท - ท่าทางเคลื่อนไหวที่แสดงสื่อทางอารมณ์ - ระเบียบแต่ลัด - รำวงมาตรฐาน
3. แสดงนาฏศิลป์และการละครในรูปแบบง่าย ๆ	- รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ - นาฏศิลป์ - นาฏศิลป์พื้นบ้าน - นาฏศิลป์ นานาชาติ
4. ใช้ทักษะการทำงานเป็นกลุ่มในกระบวนการผลิตการแสดง	- บทบาทและหน้าที่ของฝ่ายต่าง ๆ ในการจัดการแสดง - การสร้างสรรค์กิจกรรมการแสดงที่สนใจโดยแบ่งฝ่ายและหน้าที่ให้ชัดเจน
5. ใช้เกณฑ์ง่าย ๆ ที่กำหนดให้ในการพิจารณาคุณภาพการแสดงที่ชมโดยเน้นเรื่องการใช้เสียงการแสดงท่าและการเคลื่อนไหว	- หลักในการชมการแสดง

มาตรฐาน ศ 3.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ม.1	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. ระบุปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของนาฏศิลป์ นาฏศิลป์พื้นบ้าน ละครไทย และละครพื้นบ้าน	ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของนาฏศิลป์ นาฏศิลป์พื้นบ้าน ละครไทย และละครพื้นบ้าน
2. บรรยายประเภทของละครไทยในแต่ละยุคสมัย	ประเภทของละครไทยในแต่ละยุคสมัย

คำอธิบายรายวิชา

สาระนาฏศิลป์ มีความรู้ความเข้าใจในด้านละครสร้างสรรค์ฝึกทักษะในด้านละครสร้างสรรค์ มาใช้กับการแสดงละครในระดับพื้นฐานฝึกเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อสื่อความหมาย เข้าใจองค์ประกอบของนาฏศิลป์ที่ใช้ในการแสดง เข้าใจและสามารถสื่อความหมาย วิเคราะห์ เปรียบเทียบนาฏศิลป์การละครประเภทต่าง ๆ ศึกษาและเข้าใจสุนทรียะของการแสดงนาฏศิลป์ตามหลักการใช้ภาษาท่า

โดยสามารถใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้เทคนิควิธีการ ในการสร้างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่าทางทัศนศิลป์ ทักษะการเขียน การอ่าน การร้อง โน้ต การบันทึก การเปรียบเทียบและอภิปราย องค์ประกอบทางนาฏศิลป์ การแสดงออกทางนาฏศิลป์ อย่างสร้างสรรค์ ใช้ศัพท์เบื้องต้นทางนาฏศิลป์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์เพื่อให้เกิดความรู้ ความคิด ความเข้าใจ สามารถถ่ายทอดความรู้สึกความคิดอย่างอิสระประยุกต์ใช้นาฏศิลป์ในชีวิตประจำวัน มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม

เนื้อหาวิชานาฏศิลป์พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปี 1 ภาคเรียนที่ 1 ตามหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเกาะหมากน้อย ตำบลเกาะปันหยี อำเภอเมือง จังหวัดพังงา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ช่วงชั้นที่ 3

หน่วยการเรียนรู้ที่	ครั้งที่/เรื่อง
1. การละคร	ครั้งที่ 1 ประวัติการละครไทย ครั้งที่ 2 ประเภทของละครไทย ครั้งที่ 3 - 4 ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนาฏศิลป์
2. นาฏยศัพท์และภาษาท่า	ครั้งที่ 5 - 6 นาฏยศัพท์ ครั้งที่ 7 - 8 ภาษาท่า
3. การผลิตและการแสดงละคร	ครั้งที่ 9 การผลิตการแสดง ครั้งที่ 10 กระบวนการจัดการแสดง ครั้งที่ 11 - 12 การแสดงละครสั้น ครั้งที่ 13 การสร้างเกณฑ์ประเมินการแสดง
4. การแสดงนาฏศิลป์ไทยและรำวงมาตรฐาน	ครั้งที่ 14 ความหมายที่มาและประเภทของนาฏศิลป์ไทย ครั้งที่ 15 - 16 การแสดงนาฏศิลป์ไทย รำวงมาตรฐาน

สรุปการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่า และหน่วยที่ 4 เรื่องการแสดงนาฏศิลป์ไทยและรำวงมาตรฐาน มาจัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวิสในการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทย จำนวน 6 แผน

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การเรียนรู้ (Learning)

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ดังนี้

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2550 : 186) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือจากการฝึกหัดรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงความรู้ของผู้เรียน

สิริอร วิชชาวุธ (2554 : 2) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้มีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ

1. มนุษย์ต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงจากไม่รู้เป็นรู้ ทำไม่ได้เป็นได้ ไม่เคยทำเป็นทำ
2. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างถาวร
3. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น เกิดจากประสบการณ์การฝึกฝนและการฝึกหัด

จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวรของบุคคล อันเป็นผลมาจากประสบการณ์ในอดีต ทั้งจากการฝึกฝน การปฏิสัมพันธ์กับประสบการณ์รอบตัวและมีปริมาณองค์ความรู้ที่เพิ่มมากขึ้น

แนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ เบลูม บลูม (Bloom Taxonomy)

อติยาน์ ศรีเกษตรริน (2543 : 72 - 74 อ้างจาก บุญชม ศรีสะอาด, 2537) ได้กล่าวว่า จุดประสงค์สำคัญของการเรียนการสอน คือ การให้บุคคลเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ พฤติกรรมเหล่านี้จำแนกและจัดลำดับหมวดหมู่และระดับความยากง่าย หมวดหมู่เหล่านี้เรียกว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษาของบลูม (Taxonomy of Educational Objective) ซึ่งบลูม (Bloom, 1976) ได้แบ่งเป็น 3 หมวด ดังนี้

1. พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เป็นความสามารถทางด้านสติปัญญา แบ่งการเรียนรู้ออกเป็น 6 ระดับ ดังนี้

- 1.1 ความสามารถในการจดจำความรู้ต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มา (Knowledge)
- 1.2 ความสามารถในการแปลความ ขยายความในสิ่งที่ได้เรียนรู้มา (Comprehensive)
- 1.3 ความสามารถในการสิ่งที่เรียนรู้มาให้เกิดประโยชน์ (Application)
- 1.4 ความสามารถในการแยกแยะความรู้ออกเป็นส่วน ๆ และทำความเข้าใจในแต่ละส่วนว่าสัมพันธ์หรือต่างกันอย่างไร (Analysis)
- 1.5 ความสามารถในการรวบรวมความรู้ต่าง ๆ หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ (Synthesis)

1.6 ความสามารถในการตัดสินคุณค่าของความรู้ว่าเป็นเหตุเป็นผล (Evaluation)

ต่อมา แอนเดอร์สัน และเครทวอนท์ (Anderson & Krathwont, 2001) ซึ่งเป็นกลุ่มลูกศิษย์ของบลูม (Bloom) ได้ปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสมโดยเปลี่ยนแปลงขั้นตอนพฤติกรรมพุทธิพิสัยดังนี้

- 1.6.1 ชั้นความรู้ความจำ เปลี่ยนเป็น จำ
- 1.6.2 ชั้นความเข้าใจ เปลี่ยนเป็น เข้าใจ
- 1.6.3 ชั้นการนำไปใช้ เปลี่ยนเป็น ประยุกต์
- 1.6.4 ชั้นการวิเคราะห์ เปลี่ยนเป็น วิเคราะห์
- 1.6.5 ชั้นการสังเคราะห์ เปลี่ยนเป็น ประเมินค่า
- 1.6.6 ชั้นการประเมินค่า เปลี่ยนเป็น ริเริ่มสร้างสรรค์

2. พฤติกรรมด้านจิตพิสัย (Affective Domain) เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความรู้สึกนึกคิดในจิตใจ ความเชื่อ ความซาบซึ้ง ประกอบด้วยพฤติกรรม 5 ระดับ ดังนี้

- 2.1 ความตั้งใจ สนใจในสิ่งเร้าหรือรับรู้ (Receive)
- 2.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดขึ้นหรือตอบสนองสิ่งเร้า (Respond)
- 2.3 ความรู้สึกซาบซึ้งยินดี มีเจตคติที่ดีหรือค่านิยม (Value)
- 2.4 เห็นความแตกต่างในคุณค่า แก้ไขข้อบกพร่อง/ขัดแย้ง สร้างปรัชญา/เป้าหมายให้แก่ตนเองหรือการจัดระบบ (Organize)

2.5 ทำให้เกิดเป็นคุณลักษณะหนึ่งของชีวิตตนเองหรือบุคลิกภาพ (Characterize)

3. พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เป็นความสามารถในการปฏิบัติ ประกอบด้วย พฤติกรรม 5 ระดับ ดังนี้

- 3.1 ความสามารถในการสังเกตและรับรู้ขั้นตอนการปฏิบัติหรือขั้นรับรู้ (Imitation)
- 3.2 ความสามารถในการทำตามขั้นตอนหรือรูปแบบที่ได้รับการแนะนำ (Manipulation)
- 3.3 ความสามารถในการทำงานด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีผู้ชี้แนะและพัฒนาการทำงานด้วยตนเองให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น (Precision)
- 3.4 ความสามารถในการเลือกรูปแบบที่ตนเองพัฒนาจนมีประสิทธิภาพ และฝึกฝนจนเกิดความคล่องแคล่วเป็นอัตโนมัติชัดเจนต่อเนื่องจน ขำนาญการ (Articulation)

3.5 ความสามารถที่เกิดจากการฝึกฝนจนเกิดเป็นความเชี่ยวชาญในงานนั้นเป็นการเฉพาะและเป็นธรรมชาติ ขึ้น เชี่ยวชาญ (Naturalization)

การจัดการเรียนรู้ (Learning Management)

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

สุมน อมรวิวัฒน์ (2533 : 460) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ คือ สถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีสิ่งต่อไปน้่เกิดขึ้น ได้แก่

- 1. มีความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม และผู้สอนกับสิ่งแวดล้อม
- 2. ความสัมพันธ์และการมีปฏิสัมพันธ์ก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่
- 3. ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2542 : 255) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีระบบระเบียบครอบคลุมการดำเนินการตั้งแต่การวางแผน การจัดการเรียนรู้ จนถึงการประเมินผล

ฮู และดันแคน (Hough & Duncan, 1970 : 144) อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ว่า หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลได้ใช้ความรู้ของตนเองอย่างสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้ และมีความสุข ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมในแง่มุมต่าง ๆ 4 ด้าน ดังนี้

1. การจัดการหลักสูตร (Curriculum)
2. การจัดการเรียนการสอน (Instruction)
3. การวัดผล (Measuring)
4. การประเมินผลการเรียนรู้ (Evaluation) หลังการเรียนการสอน

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้

ผู้สอน จำเป็นจะต้องศึกษาจากข้อมูลหลายประการ เพื่อนำมาช่วยเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ของตน และการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ไม่ว่าระดับใด จะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียน
2. บรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้อต่อการเรียนรู้
3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน บรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน

ผู้เรียน ธรรมชาติของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกเกี่ยวกับความสามารถของสมอง ความถนัด ความสนใจ พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ ความต้องการพื้นฐานหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ศักยภาพผู้เรียน

บรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้อต่อการเรียนรู้

บรรยากาศใฝ่รู้ใฝ่เรียนถือเป็นบรรยากาศทางจิตวิทยาที่สำคัญที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูผู้สอนต้องมีทักษะ ประสบการณ์และจิตวิทยาในการสร้างบรรยากาศดังกล่าวได้โดยเลือก รูปแบบ (Model) วิธีการ (Innovation) เครื่องมือ (Media) ตลอดจนเทคโนโลยี (Technology) เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศที่เราให้ผู้เรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียนมากยิ่งขึ้น

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในห้องเรียน ครูผู้สอนควรสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนทุกกลุ่มที่มีศักยภาพแตกต่างกัน ด้วยความเอื้ออาทรเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความมั่นใจที่จะเรียนรู้ของผู้เรียน ที่จะก้าวอย่างมั่นคงเติมศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคลให้สูงยิ่งขึ้นและอย่าลืมนึกว่า

1. ผู้เรียนที่มีศักยภาพต่ำต้องการความช่วยเหลือจากครูผู้สอนและเพื่อนนักเรียนในการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จ
2. ผู้เรียนที่มีศักยภาพปานกลาง ต้องการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองภายใต้การประคับประคองและให้กำลังใจของครู

3. ผู้เรียนที่มีศักยภาพสูงต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ภายใต้การให้กำลังใจและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้จากครูผู้สอน ให้โอกาส ผู้เรียนใช้ความฝัน จินตนาการ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ประกอบการเรียนรู้

หลักการพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้

ในการจัดการเรียนรู้สมัยใหม่ ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถหลายอย่างในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ดังนี้

หลักการรู้จักผู้เรียน ถือเป็นสิ่งแรกที่คุณครูต้องสามารถวิเคราะห์ศักยภาพผู้เรียนได้ว่าเป็นอย่างไร มีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้อย่างไร มากน้อยเพียงใด สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มสติปัญญาอ่อนช้า/เรียนรู้ช้า กลุ่มนี้สามารถเรียนรู้ได้ต่อเมื่อได้รับการช่วยเหลือหรือสอนจากครูอย่างค่อยเป็นค่อยไปจึงจะเรียนรู้สำเร็จเป้าหมายการเรียนรู้เพียงช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่ต้องเป็นภาระแก่ผู้อื่นในการดำรงชีวิต

2. กลุ่มสติปัญญาปานกลาง กลุ่มนี้มีความสามารถในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง แต่ต้องได้รับคำชี้แนะ รูปแบบ วิธีการ จากครูผู้สอนภายใต้การให้กำลังใจการเรียนรู้จึงจะประสบผลสำเร็จความต้องการเรียนรู้เพื่อประยุกต์ใช้องค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นรอบข้างได้

3. กลุ่มสติปัญญาสูง กลุ่มนี้เป็นความหวังของสังคมประเทศชาติในการช่วยให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพในอนาคต กลุ่มนี้มีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเองโดยต่อยอดจากการเรียนรู้จากครูแต่ต้องการความเป็นอิสระในการเรียนรู้ การใช้ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ จินตนาการ ฉะนั้นจึงต้องการโอกาสและการให้ความสะดวกในการเรียนรู้อย่างหลากหลายรูปแบบ ไม่มีขีดจำกัด กลุ่มนี้มีเป้าหมายการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดประโยชน์กับตนเองแล้วยังเพื่อผู้อื่นประเทศชาติตลอดจนสิ่งแวดล้อม ใช้องค์ความรู้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นความหวังของทุกสังคม

หลักการวางแผนและเตรียมจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถในการวางแผนการจัดการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนแต่ละศักยภาพ ทั้งนี้กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องต่อการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเลือกวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักการใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ การจะจัดการเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มผู้เรียนใด ครูผู้สอนต้องมีพื้นฐานความรู้ทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ จิตวิทยาพัฒนาการ ทฤษฎีสมอง จิตวิทยาแนะแนวและการให้คำปรึกษา เพื่อประกอบการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

หลักการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูผู้สอนจะเลือกรูปแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้รูปแบบใด ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการวัดและประเมินผลว่ามีวัตถุประสงค์อย่างไร เช่น

1. ต้องการวัดองค์ความรู้และทักษะปฏิบัติเบื้องต้นว่ามีเท่าใด ควรใช้รูปแบบการวัด (Test)
2. ต้องการรู้ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้น้อยแค่ไหนจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้การประเมิน (Assessment) เทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

3. ต้องการทราบว่าผู้เรียนได้พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จนเกิดประโยชน์ด้วยการประเมินแบบมีส่วนร่วมจากการยอมรับ ชื่นชมและให้รางวัล

รูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ จำแนกตามวิธีการจัดการเรียนรู้ได้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การถ่ายทอดความรู้ (Transmission Approach) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ใช้กันมานานเป้าหมายเพื่อสืบทอดความรู้ อารยะธรรม วัฒนธรรมประเพณี ทักษะฝีมือเพื่อให้คงอยู่ต่อไป ประกอบกับต้องการกำลังคนในระบบอุตสาหกรรมจึงเน้นความเก่ง คนเก่ง การถ่ายทอดใช้รูปแบบวิธีสอน (Teaching) การฝึกฝน (train) การกล่อมเกลาให้เกิดศรัทธาและเชื่อฟัง (Tame) ครูจะเป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้ (Teacher Centered Development) สำนักไหน โรงเรียนไหน หรือครูคนไหนเก่ง นักเรียนจะหลั่งไหลไปเรียน เกิดการแข่งขันการเข้าเรียนในโรงเรียนดัง เป็นค่านิยมของสังคมมานาน

2. การสร้างองค์ความรู้ (Transformational Approach หรือ Constructionist) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่คาดหวังว่าจะยกระดับศักยภาพของประชาชนให้พึ่งพาตนเองได้หลังจากที่พึ่งพาผู้อื่น โดยเฉพาะเจ้าของกิจการ รัฐบาล ฯลฯ มานานจนเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจน การว่างงาน เกิดปัญหาสุขภาพ ฯลฯ โดยพยายามจะให้ผู้เรียนลดการเรียนรู้ที่ต้องพึ่งพาครู โรงเรียน หรือสถาบันไปสู่การพึ่งพาตนเองในการแสวงหาความรู้ โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านสื่อ (Media) นวัตกรรม (Innovation) และเทคโนโลยี (Technology) การเรียนรู้จะเน้นการเรียนรู้ด้วยตัวผู้เรียนเอง ภายใต้การอำนวยความสะดวกของครูผ่านสื่อและนวัตกรรมแต่อำนาจการจัดการยังเป็นอำนาจของครูแต่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทและส่วนร่วมมากขึ้น

3. การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่สู่ปัญญาภิวัตน์ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลาย (Transactional Approach) ผลการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์และวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างยิ่งและรวดเร็ว ศักยภาพของประชาชนต้องได้รับการพัฒนาทักษะและวิธีการดำเนินชีวิตใหม่ ในสังคมแห่งชีวะคุณธรรม (Bio-Ethic) การศึกษาถึงเวลาต้องปรับเปลี่ยน มุมมอง วิธีคิด รูปแบบการให้การศึกษาแนวใหม่ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนสู่ขีดจำกัดของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะผู้เรียนที่มีศักยภาพสูงเพื่อเป็นที่พึงของสังคมให้มีโอกาสเรียนรู้เต็มศักยภาพ โดยรูปแบบที่พัฒนาเน้นการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสู่สังคม 4.0

สรุปการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีระบบระเบียบครอบคลุมการดำเนินการ ตั้งแต่การวางแผน การจัดการเรียนรู้ จนถึงการประเมินผลโดยผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถหลายอย่างในการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนจนเกิดทักษะด้านนาฏศิลป์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ให้บรรลุเป้าหมายตามหลักสูตร ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

แนวทางการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ

เรณู โกสินานนท์ (2548 : 20 - 25) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ ดังนี้

1. สอนจากง่ายไปหายาก เช่น สอนการทำมือจีบและวงก่อนที่จะสอนให้นักเรียนทำท่าสวดสร้อยมาลา
2. สอนตามความสามารถของบุคคล เช่น นักเรียนคนไหนทำได้เร็วก็จะสอนเร็ว แต่ถ้านักเรียนคนไหนทำได้ช้า ครูก็จะต่อท่ารำหรือสอนรำให้อย่างช้า ๆ
3. เปลี่ยนแปลงท่ารำที่ยากให้เป็นท่ารำที่ง่าย แต่มีความหมายของภาษาท่ารำคงเดิม ท่ารำบางท่าอาจยากเกินความสามารถของผู้เรียนครูผู้สอนอาจจะพิจารณาเปลี่ยนแปลงท่ารำให้ง่ายขึ้นเพื่อให้ นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ การเปลี่ยนแปลงท่ารำจะต้องคำนึงถึงความหมายของท่ารำเป็นสำคัญ คือ เมื่อเปลี่ยนท่ารำที่ยากเป็นท่ารำที่ง่ายแล้ว ความหมายของท่ารำต้องไม่เปลี่ยนไป
4. การสอนแต่ละท่า ต้องอธิบายและแนะนำอย่างละเอียดตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า
5. ระหว่างปฏิบัติท่ารำ ครูต้องคอยสังเกตและเตือน ลักษณะการรำของผู้เรียนให้อยู่ในระดับที่ถูกต้องเสมอ เช่น ขณะรำต้องด้านหลัง ดันไหล่ ไม่ก้มหน้าตลอดเวลาขณะรำ การสอนนาฏศิลป์ ต้องมีความละเอียดถี่ถ้วนมากกว่าการสอนหนังสือ เพราะต้องอาศัยเวลาในการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความชำนาญโดยเฉพาะท่ารำนาฏศิลป์ไทย มีความละเอียดละไม อวัยวะทุกส่วนจากแขน-ขา-มือ-เท้า-ลำตัว-ศีรษะ-ไหล่ ต้องเคลื่อนไหวไปพร้อม ๆ กัน ยากแก่การปฏิบัติให้ได้ผลดีในระยะเวลาสั้น ดังนั้นการต่อท่ารำหรือสอนรำให้นักเรียนต้องยึดหลักเดียวกันคือต่อท่ารำหรือสอนรำ ทีละท่ารำ และแต่ละท่าต้องสอนช้า ๆ กัน จนเห็นว่านักเรียนสามารถรำได้แล้วด้วยตนเองจึงจะต่อท่ารำต่อไป
6. สังเกตท่าทางการรำของนักเรียน ถ้าพบว่ารำไม่ถูกต้องครูผู้สอนต้องแนะนำ อธิบายให้นักเรียนปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ไม่ปล่อยให้นักเรียนจำผิดต่อไป
7. การใช้ศัพท์นาฏศิลป์ ในบางครั้งครูผู้สอนอาจเปลี่ยนใช้คำศัพท์ที่ฟังแล้วเข้าใจง่าย จำง่าย เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจง่ายและจำได้อย่างรวดเร็ว และเมื่อนักเรียนจำได้แล้วครูจึงบอกให้ทราบถึงศัพท์ที่เรียกที่ถูกต้องตามหลักวิชานาฏศิลป์ การบอกอาจบอกควบคู่ไปกับขณะต่อท่ารำหรืออธิบายให้เข้าใจภายหลังได้ แต่ควรให้นักเรียนจำชื่อที่ถูกต้องได้

8. ให้นักเรียนฝึกร้องเพลงประกอบการรำไปพร้อม ๆ กับการฝึกรำเพื่อให้นักเรียนสามารถร้องเพลงที่รำได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง เพื่อเวลาซ้อมรำด้วยตนเองสามารถรำได้อย่างถูกต้องตามเพลง และเป็นการปลูกฝังนิสัยการร้องเพลงไทยให้นักเรียนเกิดความรักเห็นคุณค่าและความสำคัญของเพลงไทยอีกด้วย

9. การสอนรำแต่ละเพลง ทำรำที่สอนควรเป็นมาตรฐานแบบแผนเดียวกันเพื่อให้นักเรียนที่ได้เรียนรุ่นต่อมาจะได้รำเหมือนกัน ทำให้ผู้เรียนไม่สับสน

10. เปรียบเทียบท่ารำ นำท่ารำที่คล้ายกันมาเปรียบเทียบทำให้อุ เพื่อให้เห็นความแตกต่างของท่ารำ และไม่ทำให้ผู้เรียนจำท่ารำปะปนสับสนกัน เพราะคิดว่าท่ารำเหมือนกัน เช่น การม้วนมือ สลัดมือ และคลายมือ

11. วิธีสาธิตโดยรำนำหน้าให้นักเรียนดูครูผู้สอนควรรำนำหน้า 2 แบบ คือ

11.1 ครูรำนำหน้านักเรียน คือ ครูอยู่ด้านหน้าของนักเรียนและหันหลังให้นักเรียน นักเรียนจะมองเห็นด้านหลังของครูและรำตามครู

11.2 ครูรำต่อหน้าหรือรำประจันหน้า คือ ครูหันหน้าเจอกับนักเรียน แต่ครูจะรำสลับด้านกับนักเรียน เช่น ท่ารำจริงจับมือขวา ครูก็จับมือซ้ายหรือเรียกว่า ครูรำเป็นกระจกให้นักเรียนดูให้ถนัดและชัดเจน วิธีการนี้เป็นวิธีการสาธิตที่ดี เพราะขณะที่ครูสาธิตให้นักเรียนดูและรำตามครูสามารถมองเห็นท่ารำของนักเรียน และสามารถบอกหรือชี้แนะนักเรียนได้ขณะกำลังสาธิต

12. การจัดแถวขณะรำหรือตำแหน่งที่รำ ควรฝึกให้นักเรียนระวังเรื่องตำแหน่งที่อยู่ขณะรำไม่ว่าจะรำอยู่กับที่ หมุนตัวหรือวิ่งไปมา

13. การสอนแยกท่ารำให้เข้าใจทีละอย่าง เช่น ท่ารำบางท่าต้องปฏิบัติพร้อมกันทั้งมือและเท้าครูอาจแยกสอนทีละอย่าง โดยสอนให้ปฏิบัติส่วนมือจนคล่องแล้วจึงสอนให้ปฏิบัติส่วนเท้าและเมื่อคล่องแล้วจึงสอนทั้งมือและเท้าร่วมกัน

14. การใช้เพลงประกอบการสอนแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

14.1 ยังไม่ใช้เพลง คือ ครูสาธิตท่ารำให้นักเรียนดูและให้นักเรียนรำตามครูบ่อย ๆ จนสามารถรำได้ ขั้นนี้ครูเป็นผู้ร้องเพลงเองและให้นักเรียนฝึกร้องพร้อมครูไปด้วย

14.2 เริ่มใช้เพลงบ้างเมื่อสอนท่ารำหรือต่อท่ารำไปได้พอสมควรแล้ว ควรให้นักเรียนได้ฟังเพลงจากเทปบันทึกเสียงและฝึกร้อง ฝึกรำไปเรื่อย ๆ กับเพลงจริง

14.3 เมื่อสอนท่ารำหรือต่อท่ารำจบเพลงแล้ว ควรให้นักเรียนได้ฝึกรำตั้งแต่ต้นจนจบพร้อมเพลงจริงจากเทปบันทึกเสียง และอาจให้นักเรียนร้องเพลงควบคู่ไปกับเพลงจากเทปบันทึกเสียงเพื่อทำให้นักเรียนร้องเพลงและรำประกอบเพลงได้ดีขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 52 - 55) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ นาฏศิลป์ ดังนี้

1. การเตรียมตัวของครู

1.1 ศึกษาหลักสูตรในระดับชั้นที่สอน

1.2 ศึกษาแนวการสอน

1.2.1 การสอนดนตรีและนาฏศิลป์ต้องคำนึงถึงจุดประสงค์

1.2.2 การสอนดนตรีและนาฏศิลป์ควรใช้เอกสารต่าง ๆ นอกเหนือจากหลักสูตร เช่น คู่มือการสอนนาฏศิลป์ เป็นต้น

1.2.3 ดนตรีและนาฏศิลป์ ประกอบด้วยกิจกรรมใหญ่ 4 กลุ่ม คือ การเน้นจังหวะ ร้องเพลง การฟัง และนาฏศิลป์ กิจกรรมทั้ง 4 กลุ่มนี้ ควรจะสอนไปพร้อม ๆ กัน แต่จะเน้นกิจกรรมใด มากหรือน้อยกว่ากันให้พิจารณาจากแผนการสอนนั้น ๆ

1.2.4 การสอนควรเป็นรูปแบบของการสาธิตก่อน ในขณะเดียวกันผู้สอนอาจใช้ วิธีสอนแบบอื่น ๆ เข้าผสมผสานกันในบางครั้ง

1.2.5 มีลำดับขั้นตอนในการสอน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ เข้าใจในกิจกรรม ทั้งการเรียนภาคทฤษฎีและการฝึกภาคปฏิบัติควบคู่กัน

1.2.6 ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรหาสื่อการเรียนมาใช้ประกอบการ สอน

1.3 ศึกษาการแบ่งเนื้อหากิจกรรมดนตรีและนาฏศิลป์ ซึ่งการเรียนดนตรีและนาฏศิลป์ เป็นกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติซ้ำ ๆ กัน จึงจำเป็นต้องจัดแบ่งเนื้อหาของกิจกรรมในแต่ละหัวข้อให้เด่นชัด และจัดสรรเวลาของแต่ละแผนให้ได้ครบตามกำหนด

1.4 ศึกษาสื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในการสอนดนตรีและนาฏศิลป์ ตามหลักสูตร เพื่อต้องการให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกและให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เพราะฉะนั้นสื่อการเรียน การสอนจึงมีความจำเป็นสำหรับการสร้างประสบการณ์ และความรู้ในการเรียนดนตรีและนาฏศิลป์ สื่อการเรียนประกอบด้วย

1.4.1 สื่อที่เป็นเอกสาร

1.4.2 สื่อที่เป็นวัสดุอุปกรณ์

1.5 ศึกษาหลักของการวัดผลและการประเมินผลก่อนดำเนินการวัดผลและประเมินผล เพื่อทราบว่ามีนักเรียนได้รับความรู้และมีประสบการณ์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด เครื่องมือในการวัดผล คือ การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงานจากการปฏิบัติจริง และการทดสอบ โดยข้อเขียนเครื่องมือวัดผลแต่ละประเภทให้ข้อมูลเกี่ยวกับการติดตามผลการเรียนการสอนต่างกัน ซึ่งจะช่วยให้ได้ครบทุกด้าน จึงสามารถที่จะนำไปวินิจฉัยความบกพร่องของนักเรียน เพื่อแก้ปัญหาต่อไปได้ถูกต้อง

2. การเตรียมบันทึกการสอนและใช้แผนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูผู้สอน ปัจจุบันนี้ จะพบว่า มีแผนการสอนและคู่มือครูไว้ให้ครูผู้สอนเกือบจะสมบูรณ์แล้ว คือ มีแผนการสอนอย่างละเอียด

บอกกิจกรรม เนื้อหาและขั้นตอนการสอน ฉะนั้นก่อนการสอนครูควรศึกษาแผนการสอนและคู่มือครูอย่างละเอียด

3. วิธีการสอนในชั้นกิจกรรมการสอนรำ

3.1 ขั้นกำหนดบทเรียน

3.1.1 ชื่อของบทเรียน (ชุดฟ้อนที่จะจัดสอน)

3.1.2 ทำนองเพลง

3.1.3 ชนิดของเพลงหน้าพาทย์ที่ใช้ประกอบรำ

3.1.4 ความเป็นมาของการรำที่จะสอน

3.1.5 นักเรียนต้องเข้าใจ ลักษณะของเนื้อเพลงในด้านการประชาสัมพันธ์และ

ความหมาย

3.2 ขั้นศึกษาบทเพลงก่อนที่นักเรียนจะรำครูควรจะต้องสอนให้รู้จักบทเพลงก่อนดังนี้

3.2.1 ฟังทำนองเพลงและจังหวะของเพลง

3.2.2 นักเรียนร้องตาม พร้อมเคาะจังหวะตาม

3.2.3 นักเรียนร้องเอง เคาะจังหวะเอง

3.3 ขั้นสอนปฏิบัติรำ

3.3.1 เตรียมปฏิบัติรำ ถ้ามีอุปกรณ์การแสดงจะต้องใช้ประกอบควรแนะนำวิธีใช้

3.3.2 วิธีปฏิบัติรำ

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 11) ได้นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ ดังนี้

1. ขั้นรับรู้รูปแบบ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญที่เป็นพื้นฐานการปฏิบัติให้แก่ผู้เรียน โดยเริ่มต้นให้ผู้เรียนเข้าใจรูปแบบของนาฏศิลป์ ที่ผู้เรียนจะฝึกปฏิบัติและมีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานของการปฏิบัตินาฏศิลป์

2. ขั้นทำตามแบบ เมื่อผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจรูปแบบ และพื้นฐานทางนาฏศิลป์ แล้วจึงเริ่มปฏิบัติ โดยผู้สอนเป็นต้นแบบหลัก ให้ผู้เรียนเลียนแบบ ปฏิบัติตามทีละขั้นตอน เริ่มฝึกจากการฝึกทำนาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ ตั้งต้นทีละท่าแล้วจึงให้ฝึกรำตามตั้งแต่ต้นเพลงจนจบเพลง เป็นการฝึกหัดทีละท่าและฝึกอย่างต่อเนื่อง

3. ขั้นปฏิบัติได้เองหลังจากผู้เรียนฝึกหัดทักษะตามผู้สอนแล้วให้ไปฝึกหัดเพิ่มเติมจนในที่สุดผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

4. ขั้นปฏิบัติได้อย่างชำนาญผู้เรียนปฏิบัติท่ารำด้วยความชำนาญ ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการรำของตน มีทักษะมากขึ้น สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในการปฏิบัติท่ารำได้ มีลีลาท่ารำที่สวยงาม และรำได้ด้วยความมั่นใจ สวยงาม

5. ขั้นประยุกต์ เมื่อผู้เรียนมีความชำนาญมากขึ้นก็สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุง พัฒนาทำซ้ำของตนเอง และนำหลักการไปใช้ในชีวิตประจำวันและการแสดงได้

6. ขั้นสร้างสรรค์ผู้เรียนสามารถนำหลักวิชานาฏศิลป์ ไปสร้างสรรค์งานการแสดงให้สอดคล้องกับลักษณะของงาน วัฒนธรรมท้องถิ่นและประดิษฐ์ผลงานด้านศิลปะได้

เดวิส (Davies, 1971 : 50 - 56) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะปฏิบัติ ไว้ว่า ทักษะส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยทักษะย่อย ๆ จำนวนมาก การฝึกให้ผู้เรียนสามารถทำทักษะย่อย ๆ เหล่านั้นได้ก่อนแล้วค่อยเชื่อมโยงต่อกันเป็นทักษะใหญ่ ช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้ดีและรวดเร็วขึ้น ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบมีทั้งหมด 5 ขั้น (ทศนา แยมมณี, 2557 : 243 - 247) คือ

1. ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้เห็นทักษะหรือการกระทำต้องการให้ผู้เรียนทำได้ในภาพรวม โดยการสาธิตให้ผู้เรียนดูทั้งหมดตั้งแต่ต้นจนจบทักษะหรือการกระทำที่สาธิตให้ผู้เรียนดูนั้น จะต้องเป็นการกระทำในลักษณะที่เป็นธรรมชาติ ไม่ซ้ำหรือเร็วเกินไปกติก ก่อนการสาธิตครูควรให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนในการสังเกต ควรชี้แนะจุดสำคัญที่ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษในการสังเกต

2. ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อยเมื่อผู้เรียนได้เห็นภาพรวมของการกระทำหรือทักษะทั้งหมดแล้ว ผู้สอนควรจะแตกทักษะทั้งหมดให้เป็นทักษะย่อย ๆ หรือแบ่งสิ่งที่กระทำออกเป็นส่วนย่อย ๆ และสาธิตส่วนย่อยแต่ละส่วนให้ผู้เรียนสังเกตและทำตามไปทีละส่วนอย่างช้า ๆ

3. ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ผู้เรียนลงมือปฏิบัติทักษะย่อยโดยไม่มีการสาธิตหรือมีแบบอย่างให้ดู หากติดขัดจุดใดผู้สอนควรให้คำชี้แนะและช่วยแก้ไขจนผู้เรียนทำได้ เมื่อได้แล้วผู้สอนจึงเริ่มสาธิตทักษะย่อยส่วนต่อไป และให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อยนั้นจนทำได้ ทำเช่นนี้เรื่อยไปจนกระทั่งครบทุกส่วน

4. ขั้นให้เทคนิควิธีการ เมื่อผู้เรียนปฏิบัติได้แล้วผู้สอนอาจแนะนำเทคนิควิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานนั้นได้ดีขึ้น เช่น ทำได้ประณีตสวยงามขึ้นทำได้รวดเร็วขึ้น ทำได้ง่ายขึ้นหรือสิ้นเปลืองน้อยลง เป็นต้น

5. ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ เป็นทักษะที่สมบูรณ์ เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติแต่ละส่วนได้แล้ว จึงให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ๆ ต่อเนื่องกันตั้งแต่ต้นจนจบ และฝึกปฏิบัติหลาย ๆ ครั้งจนกระทั่งสามารถปฏิบัติทักษะที่สมบูรณ์ได้อย่างที่ชำนาญ

สรุปจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติดังกล่าวข้างต้น ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติจริง จัดว่าเป็นการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวม ผู้เรียนได้ความรู้ความเข้าใจ ได้ปฏิบัติจริงและกล้าแสดงออก ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดดังกล่าวเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวิสในรายวิชานาฏศิลป์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเกาะหมากน้อย 5 ชั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้เห็นทักษะหรือการกระทำที่ต้องการให้ผู้เรียนทำได้ในภาพรวม โดยสาธิตให้ผู้เรียนดูทั้งหมดตั้งแต่ต้นจนจบ ทักษะหรือการกระทำที่สาธิตให้ผู้เรียนดูนั้น จะต้องเป็นการกระทำในลักษณะที่เป็นธรรมชาติ ไม่ช้าหรือเร็วเกินไปกติกาก่อนการสาธิต ครูควรให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนในการสังเกต ควรชี้แนะจุดสำคัญที่ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษในการสังเกต

ขั้นที่ 2 ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย เมื่อผู้เรียนได้เห็นภาพรวมของการกระทำหรือทักษะทั้งหมดแล้ว ผู้สอนควรแตกทักษะทั้งหมดให้เป็นทักษะย่อย ๆ หรือแบ่งสิ่งที่กระทำออกเป็น ส่วนย่อย ๆ และสาธิตส่วนย่อยแต่ละส่วนให้ผู้เรียนสังเกตและทำตามไปทีละส่วนอย่างช้า ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ผู้เรียนลงมือปฏิบัติทักษะย่อยโดยไม่มีการสาธิต หรือมีแบบอย่างให้ดู หากติดขัดจุดใด ผู้สอนควรให้คำชี้แนะ และช่วยแก้ไขจนกระทั่งผู้เรียนทำได้ เมื่อได้แล้วผู้สอนจึงเริ่มสาธิตทักษะย่อยส่วนต่อไป และให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อยนั้นจนทำได้ ทำเช่นนี้เรื่อยไปจนกระทั่งครบทุกส่วน

ขั้นที่ 4 ขั้นให้เทคนิควิธีการ เมื่อผู้เรียนปฏิบัติได้แล้ว ผู้สอนอาจแนะนำเทคนิควิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานนั้นได้ดีขึ้น เช่น ทำได้ประณีตสวยงาม รวดเร็วและง่ายขึ้น หรือสิ้นเปลืองน้อยลง เป็นต้น

ขั้นที่ 5 ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ เป็นทักษะที่สมบูรณ์ เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติแต่ละส่วนได้แล้ว จึงให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ๆ ต่อเนื่องกันตั้งแต่ต้นจนจบและฝึกปฏิบัติหลาย ๆ ครั้ง จนกระทั่งสามารถปฏิบัติทักษะที่สมบูรณ์ได้อย่างชำนาญ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
แนวคิดเกี่ยวกับความกล้าแสดงออก

Copyright© Suratthani Rajabhat University

ความหมายของความกล้าแสดงออก (Assertive Behavior)

อัลเบอร์ตี และเอ็มมอนส์ (Alberti & Emmons, 1974 อ้างถึงใน นิตยา วิเศษพานิช, 2546) ได้ให้ความหมายของความกล้าแสดงออกว่าเป็นการกระทำที่บุคคลสามารถทำในสิ่งที่ตนเองสนใจ เป็นการเรียกร้องโดยปราศจากความวิตกกังวล เป็นการแสดงออกของความรู้สึกอย่างตรงไปตรงมา

โวลเป้ (Wolpe, 1982 อ้างถึงใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2550) กล่าวว่า ความกล้าแสดงออก หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรู้สึกต่าง ๆ ต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมโดยไม่เกิดความวิตกกังวล

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2550 : 24) กล่าวว่า หลักการพื้นฐานอยู่ที่ว่าทุกคนมีสิทธิจะแสดงออกอย่างกล้าแสดงออกและสามารถแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึกและความเชื่ออย่างจริงใจ ซึ่งจะครอบคลุมถึงสิทธิหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

1. เราทุกคนมีสิทธิอย่างเต็มที่ ที่จะได้รับการเคารพจากบุคคลอื่น

2. เราทุกคนมีสิทธิที่จะมีความต้องการและความต้องการนั้นก็สำคัญเท่ากับความต้องการของคนอื่นยิ่งกว่านั้นเรามีสิทธิที่จะขอ (มิใช่การเรียกร้อง) ให้บุคคลอื่นสนองตอบต่อความต้องการของเราและมีสิทธิที่จะตัดสินใจว่าเราจะสนองตอบตามความต้องการของผู้อื่นหรือไม่

3. เราทุกคนมีสิทธิที่จะมีความรู้สึกและแสดงความรู้สึกนั้นออกมาในทิศทางที่ไม่ไปก้าวก่ายศักดิ์ศรีของบุคคลอื่น เช่น เรามีสิทธิที่จะรู้สึกเหนื่อย ซึมเศร้า โกรธ เปเล่เปลี่ยน เป็นต้น

4. เราทุกคนมีสิทธิที่จะตัดสินใจว่า เราจะทำตามความคาดหวังของผู้อื่นหรือไม่ หรือจะแสดงออกในวิถีทางที่คิดว่าเหมาะสมกับเรา ตราบเท่าที่การแสดงออกของเรานั้นไม่ไปก้าวก่ายสิทธิของผู้อื่น

5. เราทุกคนมีสิทธิที่จะมีความคิดเห็นเป็นของตนเอง และแสดงความคิดเห็นนั้นออกไปสรุปได้ว่าความกล้าแสดงออก หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกโดยไม่เกิดความวิตกกังวลบนพื้นฐานที่ว่า ทุกคนมีสิทธิที่จะแสดงออกตามความต้องการของตนอย่างตรงไปตรงมา เช่น การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ การพูดและความรู้สึกของตนเอง เพื่อให้ผู้อื่นตอบสนองความต้องการของเรา แต่ต้องไม่ก้าวก่ายสิทธิของผู้อื่นด้วย

ลักษณะของความกล้าแสดงออก

ความกล้าแสดงออกมีอยู่ด้วยกันหลายลักษณะ ความเหมาะสมในการแสดงออกแต่ละลักษณะนั้นย่อมขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ที่บุคคลนั้นเผชิญอยู่ แลงก์ และจาคูโบว์สกี (Lange & Jakubowski, 1970 อ้างถึงใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2550) ได้แบ่งลักษณะของความกล้าแสดงออกเป็น 6 ลักษณะด้วยกันดังต่อไปนี้

1. การกล้าแสดงออกขั้นพื้นฐานเป็นการแสดงออกเพื่อรักษาสิทธิ ตลอดจนความเชื่อ ความรู้สึกและความคิดเห็นของตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยทักษะทางสังคมอื่น ๆ เช่น ความเข้าใจ การเผชิญหน้า การชักจูงใจ เป็นต้น

2. การกล้าแสดงออกในลักษณะเข้าอกเข้าใจ บ่อยครั้งที่คนเราจะมีความต้องการที่จะแสดงออกถึงความรู้สึกหรือความต้องการที่มากไปกว่าการแสดงออกอย่างปกติวิสัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อต้องการที่จะสื่อให้รู้ถึงความรู้สึกเข้าอกเข้าใจที่มีต่อบุคคลอื่น การกล้าแสดงออกในลักษณะเข้าอกเข้าใจจึงสมควรที่จะนำไปใช้

3. การกล้าแสดงออกในลักษณะของการเพิ่มระดับ ในการแสดงความกล้าแสดงออกนั้น รีมม์ และมาสเตอร์ (Rimm & Masters, 1974 อ้างถึงใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2550) ได้เสนอไว้ว่า ควรจะแสดงออกในลักษณะที่จะก่อให้เกิดความรู้สึกหรืออารมณ์ทางลบให้น้อยที่สุด ในขณะเดียวกันต้องให้ผลตามที่ต้องการ แต่ถ้าแสดงออกในลักษณะดังกล่าวแล้วยังคงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอยู่ ผู้ที่ถูกละเมิดจึงควรจะค่อย ๆ เพิ่มระดับของความเข้มข้นของความกล้าแสดงออกขึ้นไปหรืออาจให้การเน้นความมั่นคงของการพูดของตนเองก็ได้โดยไม่จำเป็นต้องเพิ่มระดับความกล้าแสดงออกจนอาจมีลักษณะใกล้เคียงกับความก้าวร้าว

4. การกล้าแสดงออกในลักษณะการเผชิญหน้า (Confrontive Assertion) เป็นการกล้าแสดงออกที่ใช้เมื่อเห็นว่าคำพูดและการกระทำของบุคคลนั้นไม่ไปด้วยกัน ลักษณะของการกล้าแสดงออกลักษณะนี้จะบอกอย่างเป็นวัตถุประสงค์ว่าอะไรที่บุคคลได้พูดว่าจะทำและอะไรที่บุคคลนั้นได้กระทำไปจริง ๆ และหลังจากนั้นจะบอกถึงสิ่งที่ต้องการแสดงออกนี้จะเป็นการพูดไปตามความจริงที่เกิดขึ้น โดยไม่มีการตีความใด ๆ ทั้งสิ้น

5. การกล้าแสดงออกในลักษณะของการใช้ภาษา ผม/ดิฉัน (I-Language Assertion) มีประโยชน์อย่างมากต่อการแสดงออกถึงความรู้สึกทางลบ ไม่ว่าความรู้สึกนั้นจะเกิดจากการที่ผู้อื่นพยายามจะเข้ามายุ่งเกี่ยวกับความรู้สึกหรือสิทธิส่วนบุคคลของเขา ตลอดจนความรู้สึกทางลบอันเกิดจากการที่ผู้อื่นพยายามยึดเหนี่ยวค่านิยมและความคาดหวังของตนให้กับเขา

6. การกล้าแสดงออกและการชักจูง (Assertion and Persuasion) บ่อยครั้งที่เราต้องถามตนเองว่าจะทำอย่างไรที่เสนอความคิดเห็นต่าง ๆ ในการประชุมหรือในกลุ่มเพื่อให้เป็นที่ยอมรับโดยไม่แสดงความก้าวร้าวออกมา ซึ่งวิธีการที่จะเสนอความคิดในกลุ่มให้ได้ผลนั้นจะต้องพิจารณา 2 ปัจจัยหลักนั้น คือ เวลาและลักษณะของประโยคที่พูด ซึ่งแน่นอนที่สุดการพูดจะต้องแสดงให้เห็นถึงความจริงในของผู้พูด

คลาร์ก (Clark, 1987 อ้างถึงใน วิชญา ไชยเทพ, 2544 : 30) ได้กล่าวถึงการแสดงออกที่เหมาะสมไว้ว่า

1. การแสดงตนต่อผู้อื่นทั้งด้วยคำพูดและไม่ใช้คำพูดโดยการแสดงออก คือ สามารถพูดแสดงความรู้สึกด้วยเสียงดังพอสมควร ชัดเจน มีการสบตาคู่สนทนาในการพูดเกี่ยวกับตนเองสามารถพูดถึงสิ่งที่มีคุณค่าและน่าสนใจของตนเอง ไม่ผูกขาดการสนทนา ไม่คุยโอ้อวดหรือนิ่งเฉย คอยฟังแต่ผู้อื่นพูดอย่างเดียว สบตากับผู้ที่พูดด้วยไม่หลบสายตา พูดจาหักทลายปราศรัย สามารถเริ่มกล่าวสนทนากับผู้อื่นก่อนได้ และใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 แทนตัวเอง เช่น ดิฉัน ผม ฉัน

2. การพูดแสดงความรู้สึกชัดเจน ตรงไปตรงมานั้นคือแสดงสีหน้าที่เหมาะสมและน้ำเสียงสอดคล้องกับความรู้สึกที่แท้จริง ยอมรับคำชมเชยอย่างจริงใจสามารถใช้คำพูด “ทำไม” ได้โดยใช้น้ำเสียงสุภาพและไม่ทำหน้าบึ้งตึง สามารถเปิดเผยความคิดเห็นได้เมื่อมีความเห็นที่ตรงข้ามกับผู้อื่นสามารถแสดงสิทธิอันชอบธรรมและขอให้บุคคลอื่นแสดงตอบด้วยความยุติธรรมโดยไม่ทำลายสัมพันธภาพ และสามารถขออภัย อธิบายหรือแนะนำซ้ำอีกครั้งเพื่อให้มีความชัดเจน

3. มุ่งงาน ไม่อยู่นิ่งเฉยหรือรอคอยโชคชะตา นั่นคือ สามารถทำงานเต็มความสามารถของตน มีการวางแผนในการทำงาน รู้จักตั้งเป้าหมายในการทำงานและทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายมีเหตุผล ให้ความสนใจอยู่กับงานที่กำลังทำอยู่ถึงแม้จะไม่ชอบงานบางอย่างแต่ก็สามารถวางแผนทำให้สำเร็จ อีกทั้งในขณะทำงานสามารถกล่าวปฏิเสธในเรื่องที่ตนรู้สึกว่าจะไม่สามารถทำตามคำขอร้องขอผู้อื่นได้ และเมื่อทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายก็มีการให้รางวัลกับตัวเองบ้าง

4. การให้/การยอมรับคำวิจารณ์และการขอความช่วยเหลือ ได้แก่ สามารถรับฟังคำติชมด้วยความรู้สึกสบายใจ สามารถชมผู้อื่นเมื่อเขาทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้สำเร็จ รับผิดชอบต่อข้อบกพร่องของตนเอง สามารถขอความร่วมมือจากบุคคลอื่นได้ สามารถให้ข้อคิดเห็นหรือข้อวิจารณ์แก่ผู้อื่นด้วยท่าทีสุภาพ ไม่ก้าวร้าว และพูดด้วยความจริงใจและด้วยความปรารถนาดี

5. การควบคุมความวิตกกังวล ความกลัว ความโกรธ ได้แก่ สามารถยับยั้งลัทธิที่พึงมีพึงได้ของตนเอง แสดงความไม่เห็นด้วย โดยไม่รู้สึกผิดหรือรู้สึกไม่สบายใจในภายหลังสามารถแสดงความโกรธออกมาได้โดยไม่เก็บกดหรือแสดงความก้าวร้าว สามารถจัดการกับปัญหาที่คำพูดเยาะเย้ยเสียดสีกับบุคคลอื่น และสามารถจัดการความกลัวที่เกิดจากความเชื่ออย่างไม่เหมาะสม

จากแนวคิดที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าลักษณะความกล้าแสดงออกเป็นความสามารถของบุคคลในด้านการพูด การกระทำ และความคิดเห็นโดยจะแสดงออกทางหน้าตา ท่าทาง ตลอดจนภาษาในการสื่อความหมายในประโยคการสนทนา กล่าวคำขอร้องและกล่าวคำปฏิเสธได้ ซึ่งเป็นการแสดงความรู้สึกที่แท้จริงและสามารถเผชิญหน้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม

วิธีการฝึกความกล้าแสดงออก

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2550 : 14) ได้กล่าวถึงวิธีการฝึกความกล้าแสดงออกเป็นการลดความรู้สึกอย่างเป็นระบบ แต่ว่าผู้ที่ใช้เทคนิคฝึกการกล้าแสดงออกนั้น จะต้องตระหนักอยู่เสมอว่าการฝึกการกล้าแสดงออกนั้นไม่ใช่เป็นเทคนิคที่เหมาะสมกับบุคคลที่มีปัญหาทุกคน หากแต่เหมาะสมกับบุคคลที่มีปัญหาในการแสดงออก โดยปัญหานั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับความวิตกกังวลหรือความกลัวในการที่จะแสดงออกด้วย ดังนั้นในกรณีที่บุคคลมีปัญหาในการแสดงออก เขาจะไม่มีความรู้สึกว่าการแสดงออกของเขานั้นเป็นปัญหาหรือไม่เกิดความวิตกกังวลต่อการแสดงออกของเขา การฝึกการกล้าแสดงออกก็จะไม่เหมาะสมที่จะใช้กับกรณีดังกล่าว การใช้การฝึกทักษะทางสังคมรวมกับการเสริมแรงทางบวกน่าจะเหมาะสมกว่าขั้นตอนการฝึกความกล้าแสดงออกในการฝึกความกล้าแสดงออกนั้น ควรมีการวางแผนการดำเนินการและขั้นตอนในการฝึกให้เหมาะสมกับบุคคล และเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ขั้นตอนในการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกดังนี้

1. กำหนดสภาพการณ์ที่ทำให้บุคคลนั้นมีปัญหาในการแสดงออกให้เฉพาะเจาะจงเนื่องจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่าพฤติกรรมกล้าแสดงออกนั้นไม่ใช่เป็นลักษณะพฤติกรรมของบุคคลจะต้องแสดงออกในสถานการณ์ หากแต่ควรแสดงออกในบางสภาพการณ์ที่เฉพาะเจาะจงเท่านั้น ซึ่งสภาพการณ์ที่เจาะจงนั้นควรจะต้องรวมทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และการกระทำหรือคำพูดของบุคคลในเหตุการณ์นั้น การที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้จำเป็นต้องอาศัยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์

2. สอนให้บุคคลสามารถแยกแยะได้ระหว่างพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก (Non-Assertive Behavior) พฤติกรรมก้าวร้าว (Aggressive Assertive Behavior) และพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม (Assertive Behavior)

3. พัฒนาความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก สิทธิส่วนบุคคลและสิทธิของผู้อื่น ปัญหาบางประการหนึ่งที่จะทำให้การฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร น่าจะอยู่ที่ความเชื่อถือของบุคคลในเรื่องพฤติกรรมกล้าแสดงออก ตลอดจนไม่เข้าใจถึงสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิของผู้อื่น เพราะไม่เช่นนั้นแล้วการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกอาจนำไปสู่การก้าวท้าวสิทธิของผู้อื่นอย่างไม่รู้ตัว

4. พัฒนาทักษะกล้าแสดงออก โดยปกติแล้วการพัฒนาทักษะการกล้าแสดงออกนั้น มักจะแตกต่างกันไปตามปัญหาของบุคคล ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นการบำบัดแบบเฉพาะเจาะจงในการพัฒนาการกล้าแสดงออกนั้น สามารถแบ่งทักษะออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ ทักษะทั่วไปและทักษะเฉพาะเจาะจง

อัลเบิร์ต และอัมมอนส์ (Albert & Emmons, 1986 อ้างถึงใน กัญญรัตน์ วงษ์เชษฐ, 2543 : 14 - 15) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกไว้ว่า ผู้เข้ารับการฝึกความกล้าแสดงออกจะต้องได้รับการฝึกเป็นพิเศษในเรื่องต่อไปนี้

1. การประสานสายตา (Eye Contact) คือ การมองของบุคคลที่พูดอย่างตรงไปตรงมา และมองประสานตาอย่างเหมาะสม

2. การวางตัว (Body Posture) เป็นลักษณะการเผชิญหน้า การยืนหรือการนั่งที่เป็นไปอย่างเหมาะสม ซึ่งจะทำให้เรื่องราวที่พูดมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น

3. การแสดงท่าทาง (Gesture) ที่เหมาะสม จะทำให้เรื่องราวที่พูดมีความหนักแน่นยิ่งขึ้น

4. การแสดงออกทางใบหน้า (Facial Expression) ได้สอดคล้องกับเรื่องที่จะพูดหรือเรื่องกำลังพูด ซึ่งเป็นการแสดงพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

5. น้ำเสียง การเปลี่ยนแปลงถ้อยคำและระดับเสียง (Voice Tone Inflection and Volume) การพูดเสียงเรียบ กระชับเบา ๆ จะเป็นการยากในการชักจูงให้ผู้อื่นเชื่อถือได้โดยไม่ต้องบังคับ

6. จังหวะในการพูด (Timing) การเลือกจังหวะที่เหมาะสมในการพูดหรือสิ่งที่จำเป็น ซึ่งส่งผลให้ประสบความสำเร็จได้ในส่วนหนึ่ง

7. เนื้อหาที่จะพูด (Content) บุคคลมักจะมีคลังใจ เนื่องจากไม่รู้ว่าจะพูดอะไร จึงต้องมีการฝึกการพูดในบางสิ่งบางอย่างเพื่อให้ผู้ฟังได้รู้ถึงความรู้สึกที่แท้จริงของผู้พูดในขณะนั้นได้

8. การฟัง (Listening) การแสดงให้ผู้พูดทราบถึงความสนใจฟัง การสะท้อนความคิดเห็น การแสดงสีหน้า ท่าทางที่เหมาะสมในขณะนั้น

และทักษะเฉพาะอย่างเป็นทักษะที่ควรได้รับการฝึกฝนเพื่อนำไปใช้ในแต่ละสถานการณ์ ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 12 ทักษะ คือ

1. การพูดอย่างกล้าแสดงออก (Assertive Talk) เป็นประโยคที่พูดเพื่อแสดงสิทธิของตนเอง

2. การแสดงออกซึ่งความรู้สึก (Expression of Feeling) เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกชอบ ไม่ชอบของบุคคลอย่างทันทีทันใด เปิดเผยและตรงไปตรงมา

3. การพูดจาทักทาย (Greeting Talk)

4. การแสดงออกไม่เห็นด้วย (Disagreement) เมื่อมีความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกับคนอื่น ควรจะมีการแสดงออกอย่างจริงจัง

5. การใช้คำถามว่าทำไมเพื่อถามถึงเหตุผล (Asking Why)

6. การคุยเกี่ยวกับตนเอง (Talking about Oneself) บุคคลที่ไม่กล้าแสดงออกจะทำให้รู้สึกว่าคุณค่า

7. การให้รางวัลแก่บุคคลอื่นสำหรับคำเินยอของเขา (Rewarding others for Compliment)

8. หลีกเลี่ยงการให้เหตุผลต่อความคิดเห็น (Avoid Justifying Opinion)

9. มองคู่สนทนาที่ตา (Looking People in the Eye) การที่จะให้เห็นว่าบุคคลใดมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกนั้น การมองตาคู่สนทนานั้นนับว่าเป็นอีกวิธีหนึ่ง

10. ฝึกการใช้ (Broken Record) เป็นการที่บุคคลพูดย้ำจุดสำคัญครั้งแล้วครั้งเล่าโดยอาการที่สงบ

11. ฝึกการใช้ (Fogging) เป็นการฝึกเพื่อให้บุคคลค้นหาสิ่งที่เห็นด้วยกับผู้ที่กำลังกล่าวหาหรือต่อว่าเขาด้วยคำพูด

12. การใช้ผม/ดิฉันสื่อความ (I-Messages) การใช้ผม/ดิฉันสื่อความ จะไม่ทำให้เกิดความรู้สึกต่อต้าน โกรธ หรือรู้สึกเจ็บปวด

สมพร สุทัศน์ (2541 : 152 - 154) ก็เสนอแนะวิธีการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกควรฝึกให้ผู้มีปัญหาแสดงออกทางสีหน้าและวาจาให้คนอื่นรู้ว่า กำลังมีความสุข ความทุกข์หรือความไม่พอใจต่อบุคคลหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ รู้จักแสดงความคิดเห็นโต้แย้ง เมื่อไม่เห็นด้วยกับความคิดของผู้อื่น รวมทั้งแสดงความรู้สึก “เห็นด้วย” กับการที่บุคคลอื่นแสดงความคิดเห็นของตนเอง และใช้สรรพนามแทนตนเองว่า ฉัน ข้าพเจ้า เพื่อเป็นการย้ำความมั่นใจ

สรุปได้ว่า การฝึกความกล้าแสดงออกนั้น ควรฝึกทั้ง 3 ด้าน คือด้านการพูดในโอกาสต่าง ๆ ด้านการกระทำที่ปฏิบัติทางออกมาได้อย่างมั่นใจ และด้านการแสดงความคิดเห็น โดยแสดงความคิดเห็นของตน

แนวคิดเกี่ยวกับวิชานาฏศิลป์

นาฏศิลป์ไทย มีลักษณะที่อ่อนช้อย งดงามถึงท่าร่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมไทยของชาติได้ ปัจจุบันเยาวชนบางส่วนคิดว่านาฏศิลป์เป็นศิลปะการแสดงที่เชื่องช้า โบราณ ไม่ทันสมัย เหมือนกับศิลปวัฒนธรรมชาติตะวันตกที่มักแสดงท่าทาง การขับร้องที่รวดเร็วสนุกสนาน ซึ่งเป็นความไม่เข้าใจต่อศิลปวัฒนธรรมของไทย โดยแท้จริงแล้วนาฏศิลป์ไทย ประกอบด้วย ศิลปะหลายประเภท มีทั้งที่อ่อนช้อย เชื่องช้าและรวดเร็วสนุกสนาน ซึ่งในแต่ละภูมิภาคของไทย ได้มีการแสดงพื้นเมืองที่มีความแตกต่างกันออกไป ขณะเดียวกันปัจจุบันมีการนำการแสดงชุดสั้น ๆ หลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้ชมได้รับความบันเทิงที่ไม่ก่อให้เกิดความรำคาญ (บังอร อนุเมธางล, 2542 : 129 - 140)

ในการแสดงท่าทางการรำทางนาฏศิลป์ไทยนั้น จะมีพื้นฐานมาจากท่าคนตามธรรมชาติและนำมาดัดแปลงปรับปรุงให้วิจิตร งดงาม อ่อนช้อย เรียกว่าเป็นภาษาท่าทางนาฏศิลป์ ซึ่งการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์ไทย ไม่ว่าจะเป็นการแสดงโขน ละคร หรือระบำเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ก็ดีท่าทางที่ผู้แสดงแสดงออกมานั้นย่อมมีความหมายเฉพาะ ยิ่งหากได้ศึกษาอย่างดีแล้ว อาจทำให้เข้าใจในเรื่องการแสดงมากยิ่งขึ้นทั้งในตัวผู้แสดงเองและผู้ชมการแสดงนั้น ๆ สิ่งที่จะเข้ามามีส่วนประกอบเป็นท่าร่า และการแสดงทางนาฏศิลป์ไทยที่สำคัญก็คือ เรื่องของนาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย (สุมิตร เทพวงษ์, 2541 : 191 - 223)

นาฏศิลป์จึงเป็นศิลปะแห่งการละคร ฟ้อนรำและดนตรี อันมีคุณสมบัติตามคัมภีร์นาฏะหรือนาฏยะ กำหนดว่าต้องประกอบไปด้วย ศิลปะ 3 ประการ คือ การฟ้อนรำ การดนตรี และการขับร้อง รวมเข้าด้วยกัน ซึ่งทั้ง 3 สิ่งนี้เป็นอุปนิสัยของคนมาแต่ดึกดำบรรพ์ นาฏศิลป์ไทยมีที่มาและเกิดขึ้นจากสาเหตุตามแนวคิดต่าง ๆ เช่น เกิดจากความรู้สึกระทอกระเทือนทางอารมณ์ ไม่ว่าจะอารมณ์แห่งความสุข หรือความทุกข์แล้วสะท้อนออกมาเป็นท่าทาง แบบธรรมชาติและประดิษฐ์ขึ้นเป็นท่าทางลีลาการฟ้อนรำ หรือเกิดจากลัทธิความเชื่อในการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทพเจ้า โดยแสดงความเคารพบูชาด้วยการเต้นรำ ขับร้อง ฟ้อนรำให้เกิดความพึงพอใจ เป็นต้น

นอกจากนี้นาฏศิลป์ไทย ยังได้รับอิทธิพลแบบแผนตามแนวคิดจากต่างชาติเข้ามาผสมผสานด้วย เช่น วัฒนธรรมอินเดียเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่เป็นเรื่องของเทพเจ้า และตำนานการฟ้อนรำโดยผ่านเข้าสู่ประเทศไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ ผ่านชนชาติขวและเขมร ก่อนที่จะนำมาปรับปรุงให้เป็นรูปแบบตามเอกลักษณ์ของไทย เช่น ตัวอย่างของเทวรูปศิเวียงนาฏราชที่สร้างเป็นท่าการรำรำของพระอิศวร ซึ่งมีทั้งหมด 108 ท่า หรือ 108 กรณะ โดยทรงฟ้อนรำครั้งแรกในโลก ณ ตำบลจิตรัมพรม เมืองมัทราส อินเดียใต้ ปัจจุบันอยู่ในรัฐทมิฬนาคู นับเป็นคัมภีร์สำหรับการฟ้อนรำ แต่งโดยพระภคตมุนี เรียกว่า คัมภีร์ภคตนาฏยศาสตร์ ถือเป็นอิทธิพลสำคัญต่อแบบแผนการสืบสาน และการถ่ายทอดนาฏศิลป์ของไทย จนเกิดขึ้นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่มีรูปแบบ แบบแผน การเรียน การฝึกหัด จารีต ขนบธรรมเนียม มาจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม บรรดาผู้เชี่ยวชาญที่ศึกษาทางด้านนาฏศิลป์ไทยได้สันนิษฐานว่าอารยธรรมทางศิลปะด้านนาฏศิลป์ของอินเดียนี้ได้เผยแพร่เข้ามาสู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตามประวัติการสร้างเทวาลัยศิวะนาฏราชที่สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 1800 ซึ่งประเทศไทยเริ่มก่อตั้งกรุงสุโขทัย ดังนั้นที่รำไทยที่ดัดแปลงมาจากอินเดียในครั้งแรกจึงเป็นความคิดของนักปราชญ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา และมีการแก้ไข ปรับปรุงหรือประดิษฐ์ขึ้นใหม่ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ จนนำมาสู่การประดิษฐ์ขึ้นใหม่ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์จนนำมาสู่การประดิษฐ์ท่าทางรำและละครไทยมาจนถึงปัจจุบัน

การสอนนาฏศิลป์

ปัจจุบันนี้ต้องยอมรับว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีผลกระทบถึงการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาโดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่มีความสำคัญที่ต้องพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่ดีให้กับนักเรียนอย่างมีคุณค่า และเหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคใหม่หรือที่เรียกว่ายุคไร้พรมแดน จึงจำเป็นต้องจัดการให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันโดยเฉพาะการสอนของครู ครูต้องเปลี่ยนจากการสอนโดยการบอกการบรรยายให้จดจำ มาเน้นให้นักเรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ การวางแผนการทำงาน เป็นผู้ที่ไม่หาความรู้ จนเกิดการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (บังอร อนุเมธางกุล, 2542 : 129 - 140)

ความมุ่งหมายของการเรียนนาฏศิลป์

เรณู โกสินานนท์ (2548 : 5) กล่าวว่า นาฏศิลป์ไทยเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาติ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ปুষาตายาย ได้ถ่ายทอดไว้ให้สมควรที่เยาวชนทั้งหลายควรสนใจรับสืบทอด และรักษาไว้เป็นศรีสง่าของชาติไทยสืบไป ดังนั้นความมุ่งหมายการเรียนนาฏศิลป์มี ดังนี้

1. เพื่อให้มีโอกาสได้แสดงออกหากมีความถนัดพอ
2. เป็นนันทนาการที่ดี แม้จะไม่แสดงเอง แต่ถ้าทราบหลักไว้บ้างก็จะทำให้การชมการแสดงนาฏศิลป์ เช่น ละคร ฟ้อนรำ ฯลฯ สนุกยิ่งขึ้นมีความเข้าใจดีขึ้นวิพากษ์วิจารณ์ได้ถูกต้องขึ้น
3. เพื่อเป็นการร่วมมือในการรักษาการร่ายรำของไทย ให้เป็นสมบัติอันมีค่าประจำชาติให้คงอยู่สืบไป
4. เพื่อเป็นการปลูกฝังและส่งเสริมนิสัยทางศิลปะแก่ผู้เรียน
5. ให้ความคิดอ่านหรือสติปัญญาจากการชมหรือแสดงละคร ละครเวที เพราะละครย่อมมีสถานการณ์หรือปรัชญาแทรกอยู่ ช่วยในเรื่องการศึกษา มนุษย์และสังคม เพราะผู้แต่งบทละครนั้นย่อมจะแทรกอะไรบางอย่างไว้ในละครของตนเสมอ
6. ช่วยในการสร้างความถนัดของผู้เรียน หากมีความถนัดจริงใจรักการแสดง อาจถือเป็นอาชีพได้
7. ได้ฝึกหัดการประสานงานในด้านต่าง ๆ ทำให้ได้ทำงานร่วมกับสังคมหมู่มาก
8. ช่วยในการสร้างบุคลิกภาพให้เคลื่อนไหว ไม่ขัดตาทำทางสง่างามดู ไม่ขวยเขินเหนียมอายเมื่ออยู่ต่อหน้าคนมาก ๆ เป็นการฝึกให้กล้าแสดงออกด้วย ความมั่นใจ

9. การฟ้อนรำเป็นการออกกําลังกายที่ได้บริหารทุกส่วนของร่างกายอย่างหนึ่ง เป็นวิธีลดน้ำหนักและทำให้กล้ามเนื้อแข็งแรง

สรุปได้ว่า นาฏศิลป์มีความสำคัญซึ่งเป็นแหล่งรวมศิลปะ และแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย ซึ่งเป็นความภูมิใจของชนชาวไทย ปลุกฝังให้ผู้เรียนรักศิลปะ แสดงออกตามความถนัดของตนได้อย่างเหมาะสม

ประโยชน์ของการเรียนวิชานาฏศิลป์

ในการเรียนนาฏศิลป์ก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ คือ

1. ทำให้เป็นคนร่าเริงแจ่มใส
2. มีความสามัคคีในหมู่คณะ
3. สามารถยึดเป็นอาชีพได้
4. ทำให้รู้จักดนตรีและเพลงต่าง ๆ
5. ทำให้เกิดความจำและปฏิภาณดี
6. ช่วยให้เป็นคนมีท่าทางเคลื่อนไหวสง่างาม
7. ช่วยในการออกกําลังกายได้เป็นอย่างดี
8. ได้รับความรู้ทางนาฏศิลป์ จนเกิดความชำนาญสามารถปฏิบัติได้ดี มีชื่อเสียง

สรุปได้ว่า นาฏศิลป์เป็นกิจกรรมที่นับว่าสามารถใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะทั้งยังมีประโยชน์ในด้านส่งเสริมด้านบุคลิกภาพ และเป็นการออกกําลังกายได้อีกด้วย

การจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ไทย

1. ความหมายของนาฏศิลป์ไทย

สุปราณี จำลองราษฎร์ (2548 : 9) ได้สรุปความหมายของนาฏศิลป์ ว่า นาฏศิลป์ หมายถึง ศิลปะแห่งการฟ้อนรำ อันประกอบด้วย ลีลา ท่าทาง การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ให้เข้ากับดนตรีและเสียงเพลง เพื่อแสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความชอบและความงาม

สุนนมาลย์ นิมนต์พันธ์ (2555 : 111) กล่าวว่า นาฏศิลป์ เป็นศิลปะที่วาดด้วยการฟ้อนรำและการละครเน้นการเคลื่อนไหวของร่างกาย การใช้ภาษาท่ารำ การตีบท โดยใช้วิธีต่าง ๆ ของร่างกายเคลื่อนไหวสื่อความหมายแทนคำพูดในรูปแบบของการแสดงเป็นชุดระบำ รำ ฟ้อนหรือการแสดงละคร โขน

อรรพรรณ ขมวัฒนา (2557 : 94) กล่าวว่า นาฏศิลป์ เป็นศิลปะการแสดงที่สร้างความเพลิดเพลิน สนุกสนาน เกิดขึ้นจากการเลียนแบบกิริยาท่าทางของคนและสัตว์ ประกอบด้วย การฟ้อนรำ ดนตรี และการขับร้อง นำมาผสมผสานจนเกิดเป็นการแสดงนาฏศิลป์ ที่สวยงาม

จากความหมายของนาฏศิลป์ ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่านาฏศิลป์ หมายถึง ศิลปะแห่งการฟ้อนรำ การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้เข้ากับดนตรีและเสียงเพลง สื่อความหมายแทน

คำพูด เพื่อแสดงออกถึง ความรู้ สึก การใช้ภาษาท่าร่า การตีบท โดยใช้สรีระต่าง ๆ ของร่างกาย เคลื่อนไหวในรูปแบบของการแสดง นำมาผสมผสานจนเกิดเป็นการแสดงที่สวยงาม

2. จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้นาฏศิลป์ไทย

สุปราณี จำลองราษฎร์ (2548 : 12) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้นาฏศิลป์ว่า การเรียนรู้นาฏศิลป์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปะด้านนาฏศิลป์ของไทยให้เป็นสมบัติอันมีค่า ประจำชาติ และฝึกทักษะปฏิบัติวิชานาฏศิลป์ ที่ถูกต้องและสวยงามให้แก่ผู้เรียน อีกทั้งยังเป็น ประโยชน์ทางด้านการศึกษาและสามารถประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 5) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้นาฏศิลป์ สรุปได้ว่า การเรียนรู้นาฏศิลป์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการใช้นาฏยศัพท์สามารถพัฒนา รูปแบบการแสดง สามารถใช้เกณฑ์ง่าย ๆ ในการพิจารณาคุณภาพของงานนาฏศิลป์ ร่วมจัดการแสดง นำแนวคิดของการแสดงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน รู้และเข้าใจประเภทละครไทย ปัจจัยที่มีผลต่อการ เปลี่ยนแปลงของนาฏศิลป์ เปรียบเทียบลักษณะเฉพาะของการแสดงนาฏศิลป์ จากวัฒนธรรมต่าง ๆ รวมทั้งสามารถออกแบบและสร้างสรรค์อุปกรณ์ เครื่องแต่งกายในการแสดงนาฏศิลป์ มีความเข้าใจ ความสำคัญ บทบาทของนาฏศิลป์ และละครในชีวิตประจำวัน

เพ็ญเพ็ชร คมขำ (2552 : 24) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้นาฏศิลป์ว่า คือ การเรียนรู้นาฏศิลป์ มีจุดมุ่งหมายเพื่ออนุรักษ์ส่งเสริมสืบทอดรักษาสัมบัติของชาติและรู้จักกล้าแสดงออก ในการช่วยสร้างบุคลิกการเคลื่อนไหวร่างกายให้สง่างาม ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิด เกิดสติปัญญา ทั้งยังช่วยเสริมสร้างประกอบอาชีพ และฝึกให้รู้ จักการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

จากจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้นาฏศิลป์ ดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การเรียนรู้นาฏศิลป์ มีจุดมุ่งหมายเพื่ออนุรักษ์นาฏศิลป์ของชาติ และฝึกทักษะปฏิบัติวิชานาฏศิลป์ที่ถูกต้องและสวยงาม ให้แก่ผู้เรียนทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะด้านนาฏศิลป์ อาทิ นาฏยศัพท์ งานนาฏศิลป์ การออกแบบและสร้างสรรค์อุปกรณ์เครื่องแต่งกายในการแสดงเสริมสร้างบุคลิกภาพและสามารถ ประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้

3. แนวทางการจัดการเรียนรู้ นาฏศิลป์

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550 : 23) ได้นำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ดังนี้

- 1) สำรวจความต้องการของผู้เรียน
- 2) วางจุดประสงค์ของการสอนให้ชัดเจน
- 3) กำหนดบทบาท และหน้าที่ของแต่ละคนให้ชัดเจน
- 4) บอกแหล่งเรียนรู้ วิธีการหาความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ทราบก่อน ระหว่างและ

หลังการเรียนรู้

5) ฝึกปฏิบัติจริง

6) วัดผลประเมินผลตามสภาพจริงเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

7) นำผลการประเมินมาปรับปรุงและแก้ไขทุกครั้งที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้

เรณู โกสินานนท์ (2548 : 15) ได้เสนอหลักการและเทคนิคการสอน ไว้ดังนี้

1) สอนจากสิ่งที่ง่ายไปหาสิ่งที่ยาก

2) สอนตามความสามารถของแต่ละบุคคล

3) การสอนโดยวิธีสืบเปลี่ยนท่าที่ยากให้ง่ายขึ้น แต่พยายามรักษาแบบแผนเดิมไว้

4) การสอนแต่ละท่า ต้องอธิบายให้ละเอียด ถือหลักที่ละน้อยแต่ให้แม่นยำแล้ว

จึงต่อท่าใหม่

5) ระหว่างรำ ครูต้องคอยสังเกตและเตือนอยู่เสมอ ให้ผู้เรียนรักษาลีลาท่าทาง

ให้อยู่ในแบบแผน

6) ครูต้องจัดผู้เรียนอยู่เสมอไม่ใช่รำนาน้ำอย่างเดียว

7) การใช้ศัพท์ทางนาฏศิลป์ บางโอกาสอาจเปลี่ยนใช้คำศัพท์ง่ายหรือใช้ศัพท์

ธรรมดาแทนก็ได้เพื่อสะดวกในการจดจำ และบอกควบคู่ไปกับคำศัพท์ที่ถูกต้องไปด้วย

8) ในขณะที่แสดงท่ารำ ครูควรฝึกให้ร้องเพลงไปด้วย เพื่อเป็นการผ่อนคลายแรงครู

เพราะครูต้องอธิบายขณะผู้เรียนร้องเพลงด้วย

9) เปรียบเทียบท่ารำที่คล้ายคลึงกัน เพื่อไม่ให้เกิดการสับสน

10) วิธีรำนาน้ำผู้เรียน คือ รำนาน้ำ กระทำเมื่อแรกต่อท่ารำและรำต่อหน้า

หรือรำประจันหน้า ครูต้องมีความสามารถ ความชำนาญในการรำกลับข้าง จะได้ดูแลผู้เรียนและแก้ไขข้อบกพร่องไปด้วย

11) เข้มงวดเรื่องแถวและระวางท่วงท่าของผู้เรียน

12) สอนโดยแยกท่ารำทีละท่าแล้วค่อยทำพร้อมกัน

13) การใช้เพลง จะกระทำได้เมื่อต่อท่ารำเป็นชั้น ๆ แล้วรำตามเสียงเพลง

14) บอกท่าล่วงหน้า ขณะรำบอกท่าที่จะถึงเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทบทวน

15) การให้สัญญาณเปลี่ยนท่า มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการรำเป็นหมู่ เพื่อ

ความพร้อมเพรียง เช่น การจับมือ การกรัดนิ้ว การก้าวเท้า การตั้งวง การทรงตัว เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 30) ได้นำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ ดังนี้

1) สอนให้นักเรียนกล้าแสดงออก ตามความเข้าใจ โดยมีครู เป็นผู้ชี้แนะให้

คำปรึกษาฝึกให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์

2) การสอน ครูผู้สอนต้องมีการมีอารมณ์ร่าเริง แจ่มใส หน้าตายิ้มแย้มและมีการมีอารมณ์

ร่วมกับเด็กตลอดเวลา ไม่แสดงอารมณ์เบื่อหน่ายวิชานาฏศิลป์ จะทำให้ผู้เรียนไม่ชอบเรียนวิชานาฏศิลป์ไปด้วย เพราะฉะนั้นครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของนาฏศิลป์

3) การสอนนาฏศิลป์นั้น ครูต้องคอยระมัดระวังอย่าให้มีช่องว่างระหว่างครูกับ ผู้เรียนโดยส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก ควรมีรางวัลชมเชย สนับสนุนให้ทำบ่อย ๆ หยอกล้อไม่ให้อาย

4) ครูต้องไม่มีอีกรูปแบบการสอนแบบเก่าโดยครูเป็นผู้คิดฝ่ายเดียว แต่การสอน แบบใหม่ครู เป็นเพียงที่ปรึกษาและเสนอแนะบางโอกาส เพื่อฝึกให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และกล้าแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

5) บูรณาการวิชานาฏศิลป์กับสาขาวิชาอื่น ๆ เช่น ภาษาไทย สังคม รวมทั้ง ชีวิตประจำวัน คือ การนำไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ ได้

6) ชี้แนะให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ จากแหล่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ การชมการแสดง โดยครูต้องมี ประสบการณ์ด้านนาฏศิลป์ มาก่อน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนปรับปรุงการเรียนของตนเอง

7. ปลุกฝัง ชี้แนะให้ผู้เรียนคำนึงถึงความดีความงาม ความไพเราะ ความมีคุณค่า จนผู้เรียนค่อย ๆ ซึมซับและเกิดความซาบซึ้งด้วยตนเองโดยไม่ต้องบังคับ

จากแนวการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ดังกล่าว สรุปได้ว่าครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ ความสามารถ ทางนาฏศิลป์ เพื่อเป็นต้นแบบให้กับผู้เรียนได้สังเกต เลียนแบบท่าทางต่าง ๆ และจะต้องสอนจากท่าที่ ง่ายไปหาท่าที่ยาก และท่าที่ยากทำให้ง่ายขึ้นเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน แต่คงรูปแบบเดิมไว้ ส่วนใหญ่ จะใช้วิธีสอนแบบสาธิตให้ผู้ เรียนได้สังเกตและปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นการนำเข้าสู่บทเรียนที่มีแบบแผน กระบวนการให้อิสระแก่ผู้เรียน ครูเป็นผู้ชี้แนะให้กำลังใจเพื่อทำให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้า แสดงออก กล้าคิดกล้าทำและกล้าแก้ปัญหา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Copyright© Suratthani Rajabhat University

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ความหมายของความพึงพอใจ

คำว่า ความพึงพอใจ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Satisfaction ซึ่งมีความหมายโดยทั่ว ๆ ไปว่า ระดับความรู้สึกในทางบวกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และมีนักวิชาการและนักจิตวิทยา ให้ความหมายไว้ดังนี้

“พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน” (2546 : 775) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า หมายถึง พอใจ ชอบใจ พฤติกรรมเกี่ยวกับความพึงพอใจของมนุษย์ คือ ความพยายามที่จะขจัดความ ตึงเครียดหรือความกระวนกระวายหรือภาวะไม่ได้ดุลยภาพในร่างกาย ซึ่งเมื่อมนุษย์สามารถขจัดสิ่ง ต่าง ๆ ดังกล่าวได้แล้ว มนุษย์ย่อมได้รับความพึงพอใจในสิ่งที่ตนต้องการ

สมศักดิ์ คงเที่ยง และอัญชลี โพธิ์ทอง (2542 : 278 - 279) กล่าวว่า 1) ความพึงพอใจเป็น ผลรวมของความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับระดับความชอบหรือไม่ชอบต่อสภาพต่าง ๆ 2) ความพึงพอใจ

เป็นผลของทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ 3) ความพึงพอใจในการทำงานเป็นผลมาจากการปฏิบัติงานที่ดีและสำเร็จจนเกิดเป็นความภูมิใจและได้ผลตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่หวังไว้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2541 : 46 - 48) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจ (Satisfaction) หมายถึง ความรู้สึกที่ดีของบุคคลที่ได้รับการตอบสนองเมื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในสิ่งที่ต้องการและคาดหวัง ความพึงพอใจเป็นความชอบของแต่ละบุคคล ซึ่งระดับความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกัน อาจเนื่องจากพื้นฐานทางการศึกษาทางด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมความพึงพอใจของมนุษย์เป็นความพยายามที่จะขจัดความตึงเครียด (Tension) หรือความกระวนกระวาย (Discomfort) หรือภาวะไม่ได้ดุลยภาพ (Un-equilibrium) ในร่างกาย เมื่อมนุษย์สามารถจัดสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้แล้ว มนุษย์ย่อมจะได้รับความพึงพอใจในสิ่งที่ตนเองต้องการ

วัฒนา เพ็ชรวงศ์ (2542 : 19) ได้ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกหรือทัศนคติทางด้านบวกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้ แต่ทั้งนี้ความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับค่านิยม และประสบการณ์ที่ได้รับ

อิลเลีย และพาร์ทริก (Elia & Partrick, 1972 : 283 - 302) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า เป็นความรู้สึกของบุคคลในด้านความพึงพอใจ หรือสภาพจิตใจของบุคคลว่าชอบมากน้อยแค่ไหน

โวลแมน (Wolman, 1973 : 304) ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า ความพอใจ คือ ความรู้สึก (Feeling) มีความสุขเมื่อประสบผลตามสำเร็จตามความคาดหวังความต้องการจากแรงจูงใจ วูม (Vroom, 1987 : 99) กล่าวว่า ทัศนคติและความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งสามารถใช้แทนกันได้เพราะทั้งสองคำนี้จะหมายถึง ผลที่ได้จากการที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในสิ่งนั้น ทัศนคติด้านบวกจะแสดงให้เห็นสภาพความพึงพอใจในสิ่งนั้น และทัศนคติด้านลบจะแสดงให้เห็นสภาพความไม่พอใจ

เชลลี่ (Shally, 1975 : 252) ได้ศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ สรุปได้ว่าความพึงพอใจเป็นความรู้สึกสองแบบของมนุษย์ คือ ความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ และความรู้สึกทางบวกเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นแล้วจะทำให้มีความสุข ซึ่งเป็นความรู้สึกที่แตกต่างจากความรู้สึกทางบวกอื่น ๆ กล่าวคือ เป็นความรู้สึกที่มีระบบย้อนกลับ ความสุขสามารถทำให้เกิดความสุขทางบวกเพิ่มขึ้นได้อีก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความสุขเป็นความรู้สึกที่ซับซ้อนและความสุขนี้จะมีผลต่อบุคคลมากกว่าความรู้สึกทางบวกอื่น ๆ ความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกทางบวก และความรู้สึกมีความสัมพันธ์ของความรู้สึกทั้งสามนี้เรียกว่า ระบบความพึงพอใจโดยความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อระบบความพึงพอใจมีความรู้สึกทางบวกมากกว่าทางลบ

มุลินส์ (Mullins (1985 : 280) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ หลาย ๆ ด้านเป็นสภาพภายในที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกของบุคคลที่ประสบความสำเร็จในงาน

ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพเกิดจากการที่มนุษย์ มีแรงผลักดันบางประการในตนเองและพยายามจะบรรลุเป้าหมายบางอย่างเพื่อที่จะสนองตอบความต้องการหรือความคาดหวังที่มีอยู่ และเมื่อบรรลุเป้าหมายนั้นแล้ว จะเกิดความพึงพอใจเป็นผลสะท้อนกลับไปยังจุดเริ่มต้น เป็นกระบวนการหมุนเวียนต่อไปอีก

ภาพที่ 2.1 การเกิดความพึงพอใจของบุคคล

ที่มา : มุลลินส์ (Mullins, 1985 : 280)

ความพึงพอใจและทัศนคติว่าความพึงพอใจเป็นความรู้สึกสองแบบของมนุษย์ คือ ความรู้สึกในทางบวกและความรู้สึกในทางลบ ความรู้สึกทางบวกเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความสุข ความสุขนี้เป็นความสุขที่แตกต่างจากความรู้สึกทางบวกอื่น ๆ กล่าวคือ เป็นความรู้สึกที่มีระบบย้อนกลับ ความสุขสามารถทำให้เกิดความสุขหรือความรู้สึกทางบวกเพิ่มขึ้นได้อีก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความสุขเป็นความรู้สึกที่สลับซับซ้อน และความสุขนี้จะมีผลต่อบุคคลมากกว่าความรู้สึกทางบวกอื่น ๆ สรุปได้ว่าความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนและความพึงพอใจของแต่ละบุคคลไม่มีวันสิ้นสุด เปลี่ยนแปลงได้เสมอตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อมนักเรียนจึงมีโอกาสที่จะไม่พึงพอใจในสิ่งที่เคยพึงพอใจมาแล้ว

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

เบอร์นาร์ด (Bernard, 1968 อ้างถึงใน อำนวย บุญศรี, 2531) ได้กล่าวถึง สิ่งจูงใจที่ใช้เป็นเครื่องกระตุ้นบุคคลให้เกิดความพึงพอใจในงานไว้ 8 ประการ คือ

1. สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ ได้แก่ เงิน สิ่งของหรือสภาวะทางกายที่ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานเป็นการตอบแทน ชดเชยหรือเป็นรางวัลที่เขาได้ปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานนั้นมาเป็นอย่างดี
2. สิ่งจูงใจที่เป็นโอกาสของบุคคลที่มีชีวิตอยู่ เป็นสิ่งจูงใจสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความร่วมมือในการทำงานมากกว่ารางวัลที่เป็นวัตถุ เพราะสิ่งจูงใจที่เป็นโอกาสนี้บุคคลากรจะได้รับแตกต่างกัน เช่น เกียรติภูมิ การใช้สิทธิพิเศษ เป็นต้น

3. สภาพทางกายที่พึงปรารถนา หมายถึง สิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ได้แก่ สถานที่ทำงาน เครื่องมือการทำงาน สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งอันก่อให้เกิดความสุขทางกายในการทำงาน

4. ผลประโยชน์ทางอุดมคติ หมายถึง สมรรถภาพของหน่วยงานที่สนองความต้องการของบุคคลด้านความภาคภูมิใจที่ได้แสดงฝีมือ การได้มีโอกาสช่วยเหลือครอบครัวตนเองและผู้อื่น ทั้งได้แสดงความภักดีต่อหน่วยงาน

5. ความดึงดูดใจในสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ฉันท์มิตร ถ้าความสัมพันธ์เป็นไปด้วยดีจะทำให้เกิดความผูกพันและความพอใจที่จะร่วมงานกับหน่วยงาน

6. การปรับสภาพการทำงานให้เหมาะสมกับวิธีการและทัศนคติของบุคคล หมายถึง การปรับปรุงตำแหน่งวิธทำงานให้สอดคล้องกับความสามารถของบุคลากร

7. โอกาสที่จะร่วมมือในการทำงาน หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในงานเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งของหน่วยงาน มีความรู้สึกเท่าเทียมกันในหมู่ผู้ร่วมงานและมีกำลังใจในการปฏิบัติงาน

8. สภาพของการอยู่ร่วมกัน หมายถึง ความพอใจของบุคคลในด้านสังคมหรือความมั่นคงในการทำงาน

เฮอิร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1959 อ้างถึงใน เพ็ญแข ช่อมนิ, 2544 : 19) ได้ศึกษาทดลองเกี่ยวกับการจูงใจในการทำงานโดยการสัมภาษณ์วิศวกรในเมืองพิทส์เบิร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาทดลองสรุปได้ว่า สาเหตุที่ทำให้วิศวกรและนักบัญชีเกิดความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการทำงานนั้นมีสององค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบกระตุ้น (Motivation Factors) หรือปัจจัยจูงใจ มีลักษณะสัมพันธ์กับเรื่องของการงานโดยตรง เป็นสิ่งที่จูงใจบุคคลให้มีความตั้งใจในการทำงานและเกิดความพอใจในการทำงาน ปัจจัยนี้ได้แก่

1.1 ความสำเร็จของงาน หมายถึง การที่บุคคลสามารถทำงานได้เสร็จสิ้นและประสบผลสำเร็จ

1.2 การได้การยอมรับนับถือ หมายถึง การที่บุคคลได้รับการยอมรับนับถือไม่ว่าจากกลุ่มเพื่อน ผู้บังคับบัญชาหรือจากกลุ่มบุคคลอื่น

1.3 ลักษณะของงาน หมายถึง ความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีของบุคคลที่มีต่อลักษณะของงาน

1.4 ความรับผิดชอบ หมายถึง ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการที่ได้รับการมอบหมายให้รับผิดชอบงานใหม่ ๆ และมีอำนาจรับผิดชอบอย่างเต็มที่

1.5 ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในสถานะหรือตำแหน่งของบุคลากรในองค์กร

2. องค์ประกอบคำจูน (Hygiene Factors) หรือปัจจัยคำจูน เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการทำงานหรือส่วนประกอบของงาน ทำหน้าที่ป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน กล่าวคือ หากขาดปัจจัยเหล่านี้จะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงานแต่แม้ว่าจะมีปัจจัยเหล่านี้อยู่ก็ไม่อาจยืนยันได้ว่าเป็นสิ่งจูงใจของผู้ปฏิบัติงาน ปัจจัยนี้ได้แก่

2.1 เงินเดือน หมายถึง ความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในเงินเดือนหรืออัตราการเพิ่มเงินเดือน

2.2 โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคตนอกจากจะหมายถึง การที่บุคคลได้รับการแต่งตั้งโยกย้ายตำแหน่งภายในองค์กรแล้ว ยังหมายถึงสถานการณ์ที่บุคคลสามารถได้รับความก้าวหน้าในทักษะหรือวิชาชีพของเขา ดังนั้นจึงหมายถึงการที่บุคคลได้รับสิ่งใหม่ ๆ ในการเพิ่มพูนทักษะที่จะช่วยเอื้อต่อวิชาชีพของเขา

2.3 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา หมายถึง การติดต่อไม่ว่าจะเป็นกิริยาหรือวาจาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

2.4 สถานะของอาชีพ หมายถึง ลักษณะของงานหรือสถานะที่เป็นองค์ประกอบทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกต่องาน เช่น การมีรถประจำตำแหน่ง เป็นต้น

2.5 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา หมายถึง การติดต่อพบปะกัน โดยกิริยาหรือวาจาแต่ไม่ได้รวมถึงการยอมรับนับถือ

2.6 นโยบายและการบริหารงานขององค์กร หมายถึง การจัดการและการบริหารงานขององค์กร

2.7 ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน

2.8 สถานภาพการทำงาน ได้แก่ สถานภาพทางกายภาพที่เอื้อต่อความเป็นสุขในการทำงาน

2.9 ความเป็นส่วนตัว หมายถึง สถานการณ์ซึ่งลักษณะบางประการของงานส่งผลต่อชีวิตส่วนตัวในลักษณะของผลงานนั้นเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งต่องานของเขา

2.10 ความมั่นคงในงาน หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีความมั่นคงของงานความมั่นคงในองค์กร

2.11 วิธีการปกครองบังคับบัญชา หมายถึง ความรู้ความสามารถของผู้บังคับบัญชาในการดำเนินงานหรือความยุติธรรมในการบริหารงาน

สรุปได้ว่า ปัจจัยจูงใจเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ ส่วนปัจจัยคำจูนจะเป็นปัจจัยที่ป้องกันไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายหรือรู้สึกไม่พอใจ ซึ่งทฤษฎีสององค์ประกอบของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg) ที่เชื่อว่าการสนองความต้องการของมนุษย์แบ่งเป็น 2 องค์ประกอบ คือ

องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยจิตใจที่สร้างความพึงพอใจ เป็นความต้องการขั้นสูงประกอบด้วยบทเรียน ความสำเร็จของการเรียน การยอมรับจากครูและเพื่อน การได้รับการยกย่องและสถานภาพ ส่วนองค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยคำจูน หรือองค์ประกอบที่สร้างความไม่พึงพอใจ เป็นความต้องการขั้นต่ำ ประกอบด้วยสภาพการจัดการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน

การวัดความพึงพอใจ

การวัดความพึงพอใจ เป็นการวัดความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะหนึ่ง ลักษณะใด (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2528 : 153) และความพึงพอใจเป็นส่วนหนึ่งของเจตคติ นั่นก็คือ เป็นความรู้สึกของคนเราที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้โดยตรง ต้องสันนิษฐานจากพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกต่อผู้คนหรือเหตุการณ์ที่เป็นเป้าหมายซึ่งมี 5 ลักษณะ (สงวนศรี วิรัชชัย, 2527 : 64) ดังนี้

1. มาตรฐานวัดเจตคติของเธอร์สโตน (Thurstone's Qual-Appearing Interval Scale)

เธอร์สโตน ได้เสนอให้รวบรวมข้อความที่แสดงเจตคติต่อที่หมายให้ได้จำนวนมากกว่า 100 ข้อความ โดยให้มีทั้งข้อความที่เป็นนิมิตอย่างมาก ข้อความที่เป็นนิมิตไม่มากนัก ข้อความที่เป็นกลาง ๆ ข้อความที่เป็นนิเสธไม่มากและข้อความที่เป็นนิเสธอย่างมาก แล้วนำข้อความทั้งหมดไปให้คนกลุ่มใหญ่ตัดสินแบ่งข้อความออกเป็น 11 กลุ่มตามปริมาณความเข้มของความรู้สึกที่มีอยู่ในแต่ละข้อความ โดยผู้ตัดสินใจต้องตัดสินอย่างเป็นปรนัย ไม่นำเจตคติที่ตนมีต่อที่หมายนั้นมาเกี่ยวข้องกับการพิจารณาแบ่งประเภทหรือแบ่งกลุ่มของข้อความ เมื่อได้ข้อความ 11 กลุ่ม ที่มีความเข้มของเจตคติต่าง ๆ กันแล้ว ก็เลือกแต่เฉพาะข้อความที่ผู้ตัดสินส่วนมากเป็นพ้องกันนำมาทำเป็นแบบสอบถามเพื่อให้ผู้ตอบระบุว่าเห็นด้วยกับข้อความใด และไม่เห็นด้วยกับข้อความใด

2. มาตรฐานวัดของลิเคิร์ท (Likert's Summated Rating Scale)

เป็นการจัดให้มีข้อความที่แสดงเจตคติในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง (ข้อความหนึ่ง ๆ จะแสดงทิศทางของเจตคติเพียงทิศทางเดียว คือ นิมาน หรือนิเสธ) แล้วให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น หรือตอบว่า เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย กับข้อความนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด คำตอบของแต่ละข้อความจะมีให้เลือกตอบ 5 ช่วง ตั้งแต่ เห็นด้วยอย่างมาก เห็นด้วย เฉย ๆ หรือยังไม่ได้ตัดสินใจ ไม่เห็นด้วย และ ไม่เห็นด้วยอย่างมาก

มาตรฐานวัดเจตคติแบบนี้นิยมใช้กันมาก เพราะสร้างได้ง่ายกว่าแบบของเธอร์สโตน และในระยะหลัง ๆ ก็มีการดัดแปลงไปบ้าง เช่น ตัดคำตอบที่เป็นกลาง (ยังไม่ได้ตัดสินใจ) ออกไปด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้ตอบที่ไม่แน่ใจในการประเมินของตน หรือผู้ที่ไม่ต้องการแสดงความคิด ความรู้สึกที่แท้จริงมักจะเลือกคำตอบนี้ และในบางครั้งก็มีการเพิ่มช่วงคำตอบเป็น 6 - 7 หรือ 8 - 9 ช่วง แล้วแต่จุดประสงค์ของการวัด

3. มาตรการจำแนกลักษณะ (Semantic Differential Scale)

ออสกู๊ด ซัคซี และแทนเนนเบอร์ม (Osgood, Suci & Tannenbaum) เสนอการวัดเจตคติโดยให้ผู้ตอบประเมินคุณสมบัติที่อาจจะมีได้ในทางตรงข้ามกัน เช่น ดี - เลว อ่อนแอ - เข้มแข็ง เกียจคร้าน - ขยัน สุภาพ - หยาบคาย ฯลฯ ของบุคคล

4. มาตรการวัดระยะทางสังคม (Social Distance Scale Un-dimensional Scale)

มาตรการวัดระยะทางสังคม คือ การวัดเจตคติต่อผู้คนโดยจัดให้มีข้อความแสดงถึงความสัมพันธ์และความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อผู้เป็นที่ยกมาของเจตคติ 7 ข้อความ แต่ละข้อความจะบ่งบอกความสัมพันธ์ทางสังคมในระดับต่าง ๆ กัน ตั้งแต่ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมาก ซึ่งแสดงถึงการมีเจตคติดีมาน ไปจนถึงความสัมพันธ์ในทางลบ ซึ่งแสดงถึงการมีเจตคติไม่ดี แล้วให้ผู้ตอบเลือกตอบว่า ต้องการจะมีความสัมพันธ์กับบุคคลหรือกลุ่มคนที่เป็นเป้าหมายของเจตคติในระดับใดจาก 7 ระดับต่อไปนี้เป็น ยอมรับถึงขั้นแต่งงาน ยอมรับเป็นเพื่อนสนิท ยอมรับเป็นเพื่อนบ้าน ยอมรับเป็นเพื่อนร่วมอาชีพ ยอมรับเป็นพลเมืองของประเทศ ยอมรับในฐานะเป็นผู้มาเยือนของประเทศ และไม่ยอมรับให้เข้ามาในประเทศ มาตรการนี้เสนอโดยโบการ์ดัส (Bogardus)

5. มาตรการวัดเจตคติของกัทท์แมน (Guttman)

มาตรการวัดเจตคติของกัทท์แมน คือ การจัดให้มีข้อความชุดหนึ่ง ซึ่งแต่ละข้อความจะแสดงเจตคติในทิศทางเดียวกัน แต่มีความเข้มข้นหรือปริมาณของความรู้สึกแตกต่างกัน ข้อความชุดนี้จะจัดเรียงลำดับความเข้มข้นของเจตคติที่มีอยู่ในแต่ละข้อความไว้ แล้วให้ผู้ตอบเลือกตอบด้วยข้อความใดข้อความหนึ่ง โดยถือว่าคำตอบหรือข้อความที่ผู้ตอบเลือกจะเป็นการยืนยันคำตอบหรือข้อความที่แสดงความเข้มในระดับรองลงไปด้วย เช่น ถ้ามีข้อความที่คล้าย ๆ กัน มาตรการวัดระยะทางสังคม คือ การยอมรับเป็นพลเมืองของประเทศ รวม 5 ข้อความ ซึ่งแสดงถึงเจตคติดีมานในระดับความเข้มต่าง ๆ กัน ตั้งแต่มากไปหาน้อย ถ้าผู้ตอบเลือกตอบว่าเป็นเพื่อนสนิท ก็จะสรุปว่า ผู้ตอบยืนยันไปจนถึงการยอมรับเป็นเพื่อนบ้าน ยอมรับเป็นเพื่อนร่วมงานและยอมรับเป็นพลเมืองของประเทศด้วย ปัจจุบันมาตรการแบบนี้ไม่ได้รับความนิยม เพราะพบมีสภาพความเป็นจริงที่ขัดกับหลักการของมาตรการนี้ คือ พบว่าที่เรายอมรับคนหนึ่งเป็นเพื่อนสนิทนั้น ไม่ได้หมายความว่าเราจะยอมรับเขาเป็นเพื่อนบ้านและเพื่อนร่วมงานด้วย

สำหรับการให้ความหมายของค่าที่วัดได้ ผู้ค้นคว้าได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการให้ความหมาย โดยได้จากแนวคิดของเบสท์ (Best, 1981 : 82) มีรายละเอียด ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

นริพร ชู่อภัย (2552) ได้ทำวิจัยเรื่องการเสริมสร้างพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านเชิงดอย (ดอยสะเก็ดศึกษา) จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการกลุ่มจำนวน 30 คน ในรายวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี หลังจากทำการทดลองแล้ว พบว่า บุคลิกภาพของนักเรียนเปลี่ยนแปลงจากพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพกล้าแสดงออกมากขึ้น

วาสนา จิตรมณี (2552) การพัฒนาความกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/6 ด้วยนาฏยประดิษฐ์ ที่ได้ทำการสังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูลจาก แบบสังเกตความกล้าแสดงออกของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/6 โรงเรียนอัสสัมชัญ ธนบุรี ปีการศึกษา 2552 จำนวน 15 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า หลังได้รับการพัฒนาความกล้าแสดงออกนักเรียนสามารถกล้าแสดงความคิดเห็นในที่สาธารณะชน สามารถแสดงท่าทางต่าง ๆ ได้อย่างดี มีความเป็นผู้นำในการตัดสินใจ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นสูงกว่าก่อนพัฒนาทุกด้าน

ตรรกพร สุขเกษม (2555) การพัฒนาพฤติกรรมการกล้าแสดงออก โดยใช้วิธีการแสดงบทบาทสมมติของนักศึกษาระดับชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2/2554 ในบทเรียนเรื่อง การกำหนดนโยบายสาธารณะ พบว่า 1) นักศึกษามีความเป็นผู้นำในการตัดสินใจ พบว่า นักศึกษามีความเป็นผู้นำในการตัดสินใจ อยู่ในเกณฑ์ดีมาก (ร้อยละ 44.4) 2) นักศึกษามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม (ร้อยละ 55.6) 3) นักศึกษากล้าแสดงออกอย่างชัดเจน อยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม (ร้อยละ 77.8) 4) นักศึกษามีส่วนร่วมในการนำเสนอทุกขั้นตอน อยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม (ร้อยละ 88.9) 5) นักศึกษายอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นเป็นอย่างดี อยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม (ร้อยละ 55.6) 6) บุคลิกภาพมีความเหมาะสม อยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม (ร้อยละ 66.7)

ธัญชนก สท้านพบ (2559) การประดิษฐ์พานบายศรี ปากชามประยุกต์ โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ในด้าน 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) ทักษะการประดิษฐ์พานบายศรี ปากชามประยุกต์ และ 3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เลือกเรียนในรายวิชา งานประดิษฐ์ดอกไม้ใบตองรหัสวิชา ง22203 โรงเรียนหนองเรือวิทยา อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 40 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีคะแนนผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 86.31 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 85.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (80/80) 2) นักเรียนมีคะแนนทักษะในการประดิษฐ์พานบายศรีปากชามประยุกต์ในภาพรวมอยู่ในระดับดี และค่าเฉลี่ยในแต่ละวงจรปฏิบัติการเพิ่มขึ้น 3) นักเรียนมีคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับดีและค่าเฉลี่ยแต่ละวงจรปฏิบัติการเพิ่มขึ้น

นิตยา เต็งประเสริฐ (2557) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการผสมผสานทักษะปฏิบัติเดวิสและการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติชุดระบำไก่ วิชาดนตรี - นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเปรมฤทัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 ห้องเรียน รวม 86 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้รูปแบบการผสมผสานทักษะปฏิบัติเดวิสและการเรียนรู้แบบร่วมมือ ประกอบการแสดงชุดระบำไก่ วิชาดนตรีนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t = 1.84, P = 0.07$)

งานวิจัยต่างประเทศ

ชุน (Chun, 1999 : 388 - A) ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนาหลักสูตรการเรียนเต้นรำพื้นเมืองเพื่ออนุรักษ์รูปแบบการเต้นรำแบบพื้นเมือง การพัฒนาศาสตร์การเต้นรำพื้นเมือง โดยศึกษาความสัมพันธ์ของการเคลื่อนไหวของร่างกายกับเต้นรำ ลักษณะเด่นของท่าเต้นรำรวมทั้งบุคลิกภาพของผู้แสดงแล้วนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 เพื่อนำผลของการศึกษาด้านพัฒนาการเคลื่อนไหวของร่างกายที่มีผลต่อการเรียนเต้นรำไปพัฒนาหลักสูตรการเรียนเต้นรำพื้นเมือง

โบช และมาแชล (Boeh & Maeshall, 2000 : 2902 - A) ได้ศึกษาวิจัยผลของการจัดการเรียนรู้การเต้นรำแบบลาบาโนเตชั่น (Labanotation) ในการเรียนการเต้นรำ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 36 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มเท่า ๆ กัน แต่ละกลุ่มมีระดับความรู้ความสามารถใกล้เคียงกัน กลุ่มแรกได้รับการสอนแบบบรรยายประกอบการสาธิต กลุ่มที่สองได้รับการสอนแบบเต้นรำแบบลาบาโนเตชั่น โดยประเมินความถูกต้องของการก้าวเท้า ความแม่นยำของจังหวะและทักษะการสร้างสรรค์การแสดง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่สองได้รับการสอนแบบเต้นรำแบบลาบาโนเตชั่น มีพัฒนาการด้านการเต้นรำสูงกว่ากลุ่มแรกที่ได้รับการสอนแบบบรรยายประกอบการสาธิต

อฮ์ (Auh, 2005 : 1 - 12) ได้ศึกษาวิจัยผลการใช้ตัวโน้ตที่มีต่อการคิดสร้างสรรค์ในการแต่งเพลงของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในออสเตรเลีย โดยทำการวิจัยเปรียบเทียบกับนักเรียนระดับ 7 จำนวน 47 คน ที่กำลังศึกษาในโรงเรียนเอกชน โดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มทดลอง 22 คน และกลุ่มควบคุม 25 คน ตามความสามารถทางดนตรี โดยกลุ่มทดลองได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ภาพตัวโน้ตในการแต่งเพลง ในขณะที่กลุ่มควบคุมไม่ได้ใช้ภาพตัวโน้ตในการแต่งเพลง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ภาพของตัวโน้ตประกอบมีความคิดสร้างสรรค์ในการแต่งเพลงสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05